
TRANSILVANIA

(Buletin de tehnică a culturii.)

APEL

Asociațiunea noastră trăiește zile de adâncă și îngrijorată frământare. Față de cerințele culturale tot mai mari, cari sporesc în timpul din urmă, „Astra“ simte insuficiența activității tradiționale, iar eforturile, de a-și acomoda programul și realizările culturale acelor cerințe, în condițiunile de azi, nu pot duce la rezultatul dorit. Se cere unirea forțelor și noi suntem desbinați, se cere o mai mare sensibilitate și o mai hotărâtă reacțiune față de declinul etnic, care a început și cei mulți sunt indiferenți, se cer mijloace materiale mai multe pentru ca rodul activității noastre culturale să fie mai mare și „Astra“ niciodată nu a fost atât de puțin ajutată, ca în vremurile acestea de multe cerințe și de mare primejdie.

Un materialism exagerat, un individualism tot mai accentuat slăbesc progresiv temeliile existenței noastre ca neam, forțele și instituțiunile îndrumătoare și generatoare de viață românească, credința strămoșească, patrimoniul etnic, familia. Se uită obligațiile față de trecut, îndatoririle față de viitor, necesitatea de a lupta și jertfi pentru un bine superior etnic și domină grijile materiale ale momentului, setea după satisfacții ușoare,

individuale, obținute fără trudă și jertfă. A căuta și afla defecte la frați, a ponegri și desbina pe alții, chiar dacă sunt români, a devenit un căutat mijloc de afirmare și ridicare proprie, care umbrăște bucuria, de-a fi însfârșit toți împreună într'o singură țară românească și slăbește forțele, menite să ne conducă — solidari — pe drumul propășirii etnice.

Se pierde port, cântec, dans, tradiție românească, se irosește comoara moștenirii etnice, protectoare a ființei noastre românești, își pierde forța lor îndrumătoare, credința, conștiința românească, cinstea, demnitatea, modestia, se desorganizează familia, scade natalitatea și slăbește forța de luptă și rezistență.

În Secuime așteaptă zadarnic sute de mii de suflete, odinioară românești, rechemarea la matcă, în Banat se stinge în grozava nepăsare chiar și a localnicilor, o mândră populație românească, iar la granița de nord-vest dușmanii noștri de ieri și de mâine își sporesc, nestingheriți de nime, forțele pe pământul hotarnic românesc.

Iată cum reușim să irosim în decurs de scurte decenii comoara unui patrimoniu, agonisit în lungi secole de lupte, jertfe de sânge și suferinți, de un neam întreg.

Remediul în această stare morală morbidă nu este binele material, bunăstarea, ci mobilizarea tuturor conștiințelor românești, unirea tuturor în jurul unui crez, capabil să ne disciplineze gândurile și să ne îndrepte faptele spre calea ascendentă a propășirii românești. A contribui cu toate forțele la generalizarea acestui crez și la îndreptarea spre bine a gândurilor și faptelor noastre, iată rostul vechiu în formă nouă al Asociațiunii noastre. Așa cum înainte acest sanctuar al limbii și culturii noastre, „în loc să ne desbine în confesiuni

sau în partide politice, ne aduna și unea pe toți la o sfântă agapă, precum era cea gustată de creștinii din biserica primitivă a lui Isus Christos" (G. Barișiu) așa și în viitor „Astra“ va trebui să ne unească pe toți în solidară muncă pentru păstrarea și regenerarea patrimoniului etnic și a forțelor vii, hotărîtoare pentru viitorul nostru.

Ca un imbold spre unirea forțelor culturale și spre jertfa dată cu drag pentru scopurile „Astrei“, comitetul central a luat hotărîrea, ca a doua zi de Rusalii, în fiecare an, să se organizeze în toate despărțămintele și cercurile culturale serbări, în cadrul cărora să ne amintim cu recunoștință de acei, ce au muncit și muncesc jertfind pentru cauza culturii românești și lăsând la o parte tot ce ne-ar putea desbina, uniți în grija pentru viitorul neamului, să strângem rîndurile în jurul „Astrei“ și să-i dăm tot sprijinul în orice formă.

Uniți în jurul Asociațiunii noastre, care în acest an împlinește 75 ani de rodnică existență, devotați scopurilor pe care le urmărește, adresăm tuturor acelora, cari cu frățească dragoste înțeleg rostul strădaniilor noastre, rugămintea să dea tot sprijinul unei activități, al cărei scop final este binele neamului românesc întreg și al patriei scumpe.

Dr. Nicolae Bălan
arhiepiscop și metropolit.

Dr. Ioan Stroia
episcop, Alba-Iulia.

Dr. Vasile Lăzărescu
episcopul Caransebeșului.

Dr. Andrei Crișanul
episcopul Aradului.

Iuliu Moldovan
Președintele „Astrei“.

Iuliu Maniu.
Alexandru Vaida.

Octavian Goga.
Alexandru Lapedatu.

Sextil Pușcariu.
Alexandru Marta.

Dr. Val. Tr. Frențiu
epis. rom unit, Oradea Mare

Dr. Alex. Nicolescu
episcop al Lugojului.

Dr. Iuliu Hossu
episcopul Clujului.

Dr. Alexandru Russu
episcop al Maramureșului.

Dr. Victor Macaveiu
vicar capitul. al Metrop. Blaj.

Gheorghe Moga
Vicepreședintele „Astrei“.

Gheorghe Preda
Vicepreședintele „Astrei“.

<i>Agârbiceanu Ioan</i>	<i>Hațiegan Iuliu</i>	<i>Popa Augustin</i>
<i>Aron Victor</i>	<i>Iacobescu Teodor</i>	<i>Popa Iacob</i>
<i>Beu Ilie</i>	<i>Ilea Vasile</i>	<i>Pop Stefan</i>
<i>Bologa Vasile</i>	<i>Ionașiu Liviu</i>	<i>Roșianu Stefan</i>
<i>Borcia Lucian</i>	<i>Lupaș Ioan</i>	<i>Rusmir Ilie</i>
<i>Bornemisa Sebastian</i>	<i>Lupeanu Alexandru</i>	<i>Sandu Ioan</i>
<i>Borza Alexandru</i>	<i>Mereuțiu Vasile</i>	<i>Stanciu Victor</i>
<i>Bredicianu Tiberiu</i>	<i>Miloia Ioachim</i>	<i>Stoichiția Iosif</i>
<i>Căliman Nicolae</i>	<i>Moldoșan Valer</i>	<i>Suciu Coriolan</i>
<i>Cioran Emilian</i>	<i>Nicoară Eugen</i>	<i>Simu Ioan</i>
<i>Colan Nicolae</i>	<i>Nițescu Voicu</i>	<i>Țeposu Silviu</i>
<i>Corneanu Cornel</i>	<i>Olariu Petre</i>	<i>Vătășan Ioan</i>
<i>Dăncilă Ioan</i>	<i>Păcățian Th. V.</i>	
<i>Dragomir Silviu</i>		
<i>Drăgan Nicolae</i>		
<i>Ghibu Onisifor</i>		

Membrii în Comitetul Central al „Astrei“.

Din trecutul Asociațiunii

Spicuri din îndrumările culturale ale foștilor prezenți.

[1.

Ce a vrut și ce vrea să fie „Astra“ culturală? *Andrei Bârseanu* sintetiza dorințele înaintașilor întemeietori (la Blaj, în 1911) în cuvintele: (la început era plănuită) „înființarea... unul *Partenon român*“, ale unor „*sărbători olimpice*“, a unei însoțiri, la care... „literații noștri și mai ales cei începători, mai înainte de a-și da opurile lor pe mâna fiilor lui Gutenberg, le-ar așterne spre o verificare literară“. Acesta a fost unul din dezideratele întemeietorilor. Președ. *Lad. Bas. Pop* (la Deva, 1874) declară că înființarea Asociațiunii a fost o idee, „nu numai măreață“, dar trebuie considerată chiar ca o „*inspirație divină*, purceasă din îngrijirea părintească de a nu da pierți un popor ales“.

În 1861, *Andrieu Șaguna* invita, ca la un sacerdotiu, pe toți, să ia parte activă la propaganda întreprinsă de Asociațiune.

În edificiul seminarului român ortodox din Sibiu, în ziua de 9/21 Martie 1861, a deschis adunarea de constituire, zicând, între altele:

... „Monumentele materiale ale unui period cult se pot nimici prin mâni barbare și o nație liberă se poate lipsi de libertate prin niște legi draconice; însă monumentele spirituale și moravurile cele bune, precum și valoarea lor rămân pentru toți timpit nerăsturnate, căci acestea sunt mai presus de orice putere silnică și fizică, de ele nu se poate atinge mâna barbarului, furul nu le poate fura, moștile nu le pot mânca. Fiind așadar problema noastră a înainta literatura, cultura, industria și agricultura națiunii noastre, adică a „*înainta starea spirituală și materială a po-*

Materialul adunat aici ni-l închipuim ca mijloc de propagandă, a doua zi de Rusalii și zilele următoare. Citate și idei de utilizat.

Ținându-se adunarea generală a societății noastre în anul acesta în Sept., la Blaj — jubileul de 75 de ani de existență — cetitorul dornic de informații mai numeroase va găsi un bogat material în lucrarea ce se pregătește pentru acest jubileu.

porului nostru, vrem a deștepta prin mijloace naționale facultățile, va să zică cugetările cele senine și serioase în poporul nostru, ca să cunoască ființa și destinația sa și să o știe întrebuința spre tot binele, precum și alte nații fac astăzi aceasta și precum cere spiritul cel civilizator al secolului nostru; darurile lor vor garanta viitorul cel mai ferice al mult cercatei noastre națiuni și o vor feri de niște lovituri ucigătoare de religia și limba ei. Aceste convingeri mari să ne însușească, domnilor, pe noi toți și atunci tare cred, că cerul va încorona cu flori de mângâiere întreprinderea noastră și va asculta rugăciunea mea, prin care cucerindu-mă îl rog, ca să reverse binecuvântarea sa asupra Asociațiunii noastre, căci tot darul desăvârșit vine de sus, dela părintele luminilor“.

Apoi a rostit cuvintele memorabile: „Domnilor, masa dulceli noastre malce este pregătită pentru oaspeți mulți; maica noastră a fost până acum îmbrăcată în doliu, dar de acum înainte se îmbracă în haină de nuntă și poștește la masă pe toți fiii săi, ca să strălucească și ea în și cu casa sa și să înolească pe fiii săi, precum se înolese tinerețele vulturului!“

Timotei Cipariu, eruditul învățat, care a condus societatea noastră cu atâta înțelepciune, spunea respicat, la adun. gen. din Sibiu (1881): „(Asociațiunea este o) instituțiune umanitară, cu scopuri binefăcătoare“ — „nu este, precum vă este bine cunoscut, decât un mijloc destul de solid, pentru a ne strânge și mai tare și a ne apropia și mai mult, prin legăturile culturii și umanității, la care cu toții suntem datorți a conlucra din toate puterile — pentru că numai cultura și efectele ei nobilează pe om și popor și numai națiunile, care au înaintat în cultură, au meritat și susțin numele de onoare, iară unde cultura lipsește, lipsește și stima omenimii, care nu i-o poate da, nici o poate suplini, nici puterea brută, nici numărul, fie oricât de mare. Da! Câmpul civilizațiunii, al literelor și științelor — este vast, destul de larg pentru orice activitate nobilă, onestă, utilă și meritorie — unde nimenea nu se cotește și nimenea nu e de prisos, ci din contră, cu cât activitatea e mai multiplă și mai intensă, cu atât și rezultatele ei sunt mai solide, mai certe, mai copioase și mai reversate“.

Idealismul din care au purces aceste dorințe să nu ni se pară, în epoca noastră de hipercriticism, expresia unor cercuri, care nu luaseră contact cu realitatea. Conducătorii Asociațiunii erau pătrunși de elanul acesta, exprimat în tezele de mai sus și ținta lor era desrobirea din întunecul sclăviei. După cum prea bine a exprimat-o, în

1877, alt conducător *Iacob Bologa*, deschizând, „în *palestra muzelor*“, o adunare generală: nu vorbește „din mâncărimea de a vorbi“. Drastic, dar adevărat, pentru capii Asociațiunii!

De sigur, a fost o doză remarcabilă de romantism în tendințele acestea, dar masele, întocmai ca și în zilele noastre, trebuie îndreptate spre ținte superioare, ca să uite greutatea inerentă vieții cotidiene și să dorească ceva superior.

Imprejurările mășteră, când „Muzele aveau să tacă“, erau cu dulumul; *feudalismul* cercurilor oligarhiei maghiare abea dăduse, fără voie, drepturi, în 1848; „*misera plebs contribuens*“ abea era scăpată de „*varvaria timpilor trecuți*“ (Șaguna 1862). *G. Barițiu* dădea sfatul arheologilor ardelenți alogeni (în 1891) să se „*emancipeze odată de sub jugul ideilor feudalistice*“, după cum vorbea (în 1903) *Partenie Cosma* de „*jugul iobăgției*“ și de „*starea de heloși*“ din trecut. *Andrei Bârseanu* apăsă punctul pe 1 când constata, în 1908, că însoțirile culturale românești n’au fost construite „din prisosul averilor *feudale*, adunate de veacuri... nici din comorile stoarse dela alții, ci din obolul *fostului iobag*“.

Ce elocvente sunt argumentele invocate de președintele Asociațiunii pentru starea, relativ, înapoiată și cât de strălucite sunt ofrandele date de popor pentru școli și biserici, ca să se ridice, din „*tăcutii și cenușa*“, aduse de „*răsboiul pustirii*“, ca și de „*buturugile*“, puse ’n calea desvoltării fireștii!

Romantismul acesta se evidențiază și în *citatele latinești*, alese de președintele Asociațiunii la diferite prilejuri, ca astfel să accentueze romanitatea poporului băștinaș și să dea și lozinci viabile: *G. Barițiu* întreabă (Abrud, 1888): „*Sed quid hoc ad tantam sitim?*“ (ce e suma aceasta — de 1200 fl. — pentru burse și premii — la atâta sete de progres?) Sexul „*frumos*“ este salutat din partea lui *Lad. Bas. Pop.*, în 1872, la Sebeș, cu citatul: „*ubi tu Cajus ibi ego Cajo!*“ (unde ești tu, *Cajus* — bărbate — acolo sunt eu, *Cajo*, nevasta ta) *Iacob Bologa* citează: „*Estote perfecti sicut et pater noster coelestis perfectus est*“ și „*Et facere et pati fortia romanorum est*“ (fiți desăvârșiți precum și Tatăl vostru din cer este desăvârșit — tăria romanilor este de a lucra și de a pătimi). *Andrei Bârseanu* declară: „Este duh în noi, *est Deus in nobis*!“ (Este Dumnezeu în noi) și, altă dată, ca argument pentru perseverarea pe cărările apucate, pe lângă toate greutatea materiale, citează dictonul „*non vi sed saepe cadendo*“ (apa găurește piatra — nu cu puterea, ci plcurând, căzând mereu).

Aduceți lozinci mai proaspete astăzi decât acestea, de pe vremea romanilor și ai președinților Asociațiunii! N'ar trebui să primească o nouă strălucire lozincile date, ca să ridice și astăzi capetele cei cari caută o directivă, un tăpșan de verdeață și de cer albastru, în cenuștul vlefțit de acum?

„Romantismul“ acesta și a avut rostul său, deoarece „cultura și literatura“, la cari voiau să dea îndemnuri, erau „două medicamente“ (Lad. Bas. Pop) și medicamentele acestea erau folosite împotriva mizeriilor birocratice, cari se manifestau, din când în când, și în cadrele Asociațiunii și împotriva „criticasilor“, cari — firește — doreau binele, dar nu țineau seamă de *posibilitățile* date. Patimile, ura și invidia, luptele politice, au stat în drum și mai înainte Asociațiunii. Se plâng de aceasta președintele Asociațiunii, în mai multe rânduri, așa d. e. *G. Barișiu* scria (despre adunarea gen. Hașeg): „Nicăiri ca în această adunare nu s'a dat mai bine pe față flagrantă contradicție ce există între a voi ca aceiași indivizi, în același timp, să cultive și știința, să se arunce și în valurile politice militante, care absoarbe toată atențiunea omului, consumă puteri, turbură spirite, scurtează viața“.

Durere, fenomene, cari și astăzi se manifestă, în parte la Asociațiunea a știut și va ști să le înfrâneze la timp.

N'au lipsit nici *criticele* părintești, rostite de pe catedră, admonerile totdeauna binevenite, *dacă* sunt purcese din îndemnul de a remedia răul și nu de a-l agrava. Așa d. e. președintele *Ioan Micu-Moldovan*, (al cărui interes față de progres *cine* îl poate trage la îndoială?) spunea respicat, în limbajul său arhatic, latinist: „Dar spre (ajungerea țintei „preșpțe“) aceasta se cere *lucrarea stăruitoare și foarte încordată*, pentru că masele mari (sic) în genere sunt *conservative*, iar poporul român în special *ține ca fierul la cele erezite și întâmpină cu neîncredere orice inovațiune*. E bună însușirea aceasta a românului, pentru că ea *il ține în ființa sa și-l apără contra smăcinărilor*; numai cât ea de multe ori pune *piedeci grele și progresului în cele bune și salutare!*“

Tot l. *Micu-Moldovan* spunea respicat la adun. gen. dela Betuș (1898): „Increderea aceea *fatalistică* în puterea de viață a națiunii noastre, acum, după ce simțul național la toate popoarele s'a deșteptat și înflăcărat, după ce el a prins a opera cu atâta vigoare în toate direcțiunile, *ar putea deveni fatală* pentru noi, mai ales dacă considerăm, că drumurile ferate și electricitatea pătrund și unghetele cele mai retrase și *increderei* celei *morfărețe*, de care po-

porul nostru era cuprins odinioară, nu-l mai lasă adăpost liniștit". De aceea recomandă: *munca perseverentă!*

Va să zică: un spirit conservativ bine înțeles, o luptă împotriva spiritului de inerție al țaranului, luptă dărză împotriva fatalismului, prin tot alte și alte inovații și îndemnuri, amăsurate spiritului vremii!

Ținta principală a fost în decursul întregii existențe de până acum a Asociațiunii de a ridica poporul din punct de vedere cultural și economic. Andreiu Bârseanu a formulat ținta Asociațiunii (la adun. dela Brașov 1906) în modul următor: „Asociațiunea” va rămânea aceea ce a fost și până acum, anume: o societate pentru lăfșirea luminei în straturile cele mari ale poporului, o însoțire pentru popularizarea științei și pentru creșterea sentimentelor bune; cu alte cuvinte: ea nu va face literatură și știință, ci numai va sprijini literatura și știința“.

În adun. gen. dela Satu Mare (1935) a arătat dl. președ. Dr. I. Moldovan „cât de profundă este eroarea aceloră, cari consideră țărănimia ca pe un strat social inferior, incapabil de creațiuni culturale superioare, pierdut fără intervenția noastră; ce grozavă este greșala, de a îndruma evoluția țărănimii noastre spre acelaș drum centrifugal al civilizației caracteristice azi centrelor urbane. Idealul nostru trebuie să fie chiar păstrarea țărănimii în alcătuirea ei biologică atât de potrivit ocrotită de instinctele, tradiția și înțelepciunea rurală și de patrimoniul etnic creat prin ea, să încetăm a „dirija” și exploata această alcătuire biologică după norme născocite după capul, interesul și placul nostru. Să facem, ca țaranul să iubească și să prețuiască viața lui simplă rurală mai mult decât toate ademențiile orașelor. Să oferim țărănimii prin încurajarea industriei casnice naționale: posibilitatea unei munci productive, mai acomodate capacității ei de creație și menite să sporească și mențină mai ușor independența economică, nu numai a păturii rurale, ci a neamului, a țării întregi. Să dăm țărănimii tot concursul pentru ameliorarea mediului de trai și pentru a o face partașă de binefacerile civilizației. Da, este necesar. Dar să selecționăm cu toată grija aceste binefaceri, să îndrumăm educația țărănimii în așa fel, ca să fie capabilă să selecționeze aceste valori, ferind-o de efectele distrugătoare ale civilizației moderne, cu riscul chiar de a-i încetini progresul, de a o priva de plăceri și satisfacții noive, pe cari le oferă din belșug viața modernă“.

NB. Alte pasagi caracteristice în aceeași vorbire, publicată, în întregime, în Nr. 5 din anul trecut, al rev. noastre. Vezi și articolele programatice ale dlui președ. în „Buletinul eugenic și biopolitic”, a. I. (1927) și „Biopolitica” d-sale, în Nr. 2 al Bibl. eugenică și biopol. a „Astreii” 1926.

De acest ideal au fost însufleșiți conducătorii, chiar și atunci când unul sau alții au căutat să prefacă Asociațiunea într'o Academie Română, abandonând ideea, după ce s'au convins că sfera de activitate a societății noastre este alta. Chiar și cu stabilirea ortografei celei nouă, cu editarea unui lexicon, a venit Asociațiunea, la convingerea că la „Academia Română“ a ajuns pe mâni mai puternice“ (adun. gen. 1893).

„Dacă prima jumătate de veac din existența „Asociațiunii“ — declara *Andrieu Bârseanu*, în Blaj 1911, „a fost timpul înființării și al cercetărilor, a doua jumătate să fie timpul muncii sistematice și conștiente. Așa să ne ajute Dumnezeu!“

A venit rășbotul mondial și a întrerupt această muncă. Congresul convocat de fostul președinte *Vasile Goldiș*, la Sibiu, în zilele de 24—26 IV. 1930, ne este o mărturie evidentă că problemele au început a se cristaliza tot mai mult, că agendele sunt lămurite tot mai adânc.

Secția medicală a pornit propagarea *ideii biopolitice* și în cadrele „Asociațiunii“ și astfel a câștigat societatea în vigoare și și-a extins câmpul de activitate într'un mod îmbucurător. La adun. gen. din 1927 s'a luat în statute ca scop al Asociațiunii: „*promovarea literaturii și culturii, atât spirituale, cât și economice a românilor, pe baza principiilor biopolitice: prosperarea intelectuală, morală și fizică*“. E cunoscut crezul acesta social-cultural al dlui actual președinte *Dr. Iuliu Moldovan*,erez, pentru care militează acum, în toate ținuturile, nenumărați propagandiști. Ce sunt altceva decât manifestații ale acestei idei biopolitice, aduse în consonanță cu problemele culturale: „*Șoimii Carpaților*“, „*Școlile țărănești*“, publicațiile nenumărate biopolitice?

II.

O caracteristică a propagandei Asociațiunii este că *a pledat întotdeauna pentru o armonizare între clasele sociale*. Nu se putea să fie altfel și nici nu este tertat să fie altfel și de aci înainte! *Andrieu Bârseanu*, ale cărui cuvinte sunt atât de prețioase și grele la cântar, o spunea respectat, la adun. gen. dela Șimleu (1908): „*Singura deosebire între noi poate fi, că noi ne-am hrănit în copilărie cu prescură de grâu curat, iar alții cu pâine neagră de secară, dar ambele frământate cu aceeași mână harnică a țărâncii române și dospite cu acelaș aluat*“. Publicul aplauda, convins despre *adevărul că lupta de clasă socială n'are rațiunea de a fi în sânul nostru*.

Acum, când e amentințătoare „revolta masselor“ (Ortega y Gasset), când se revizulesc toate valorile, armonizarea aceasta, *colaborarea* aceasta, dorită și nutrită de Asociațiune între țărâtime și surtucari timp de 75 de ani, este un mare îndemn de a sprijinî punctul acesta de vedere.

O altă, îmbucurătoare, caracteristică este la Asociațiune, că pe lângă absența luptelor de clasă sociale, *Biserica* și-a dat întotdeauna contribuția cea mai mare când a fost vorba să sprijinească tendințele Asociațiunii. Din cele peste 170 subscrieri ale fondatorilor Asociațiunii 71 au fost de ale „persoanelor preoțești de ambele confesiuni: canonicii, vicarii, protopopi, asesori consistoriali și alți servitori ai altarului“ (G. Bariștu).

E interesantă o listă a membrilor societății, stabilită în ziua de 1 Iulie 1905, listă, care a servit de substrat președintelui de pe atunci Iosif St. Șuluțu, ca să exclame că sunt *prea puțini* membri înscriși la societate, că astfel „*non itur ad Astra!*“ Recordul numărului membrilor îl dețin în lista aceasta *fețele bisericesti*: 334 preoți, 91 protopopi, 30 canonicii, vicarii, asesori consistoriali; 22 parohii și 6 arhierii. Arhierii, de ambele confesiuni, au fost întotdeauna în fruntea mișcării, după cum sunt și astăzi — dovadă vie apelul ce se publică acum.

Chtar și numai faptul că Asociațiunea și-a ținut timp de atâtea decenii *adunările ei generale* tot în alle și alte localități, când se întâlnea și se cunoștea, legând prietenie, tot ce era de seamă în societatea noastră, este vrednic de toată lauda. Așa s'au cimentat legăturile și așa s'au dat lozinelle culturale, cari au germinat mai apoi, spre binele tuturor.

În privința *confesională* a fost Asociațiunea *totdeauna un teren neutral*. *Alexandru Mocioni* formula adevărul acesta (în 1902) astfel: „Prin Asociațiune ni s'a deschis arena, la pragul căreia *dispar* toate veleitățile despărțitoare; pe această arenă ne prezentăm desbrăcați de toate particularismele, de toate divergențele confesionale, politice, locale ori provinciale, pe acest teren ne întrunim cu toții uniți într'un eugeț și o simțire“.

Tot atât de mare a fost și contribuția *oamenilor școlii* — în special a *învățătorilor* — la dezvoltarea societății. Ar putea fi analizată aceasta într'un studiu deosebit și — suntem siguri că trecerea în revistă ar aduce într'o foarte favorabilă lumină rolul jucat de învățătorime.

Nici Asociațiunea n'a uitat de învățătorime, ei i-a pus la dispoziție cărți de școală, premiate de ea, cărți pentru

analfabeți, distingând cu diplome și bani pe învățătorii, care au arătat un spor mai mare la munca culturală.

Premiile au jucat un rol oareșcare și la noi. A fost premiat din partea Asociațiunii însemna o mare distincție în deceniile trecute. Poetul *Andrei Murășianu* a primit un premiu de 50 de galbeni, sumă mare pe atunci! (1870); *Ioan Pop-Rețeganul* e premiat pentru o colecție de povești populare; *Vasile Stroescu*, boterul basarabean, premiază, prin mijlocirea Asociațiunii, pe scriitorul *I. Agârbiceanu*. Lista s'ar putea spori. Regretatul *Al. Ciura* a fost premiat pentru o lucrare tipărită în „Bibl. populară“.

Un alt merit trebuie să i se atribue Asociațiunii și în domeniul *manualelor de școală* de dinainte de războiul mondial. Deoarece maștera obłudire maghiară *nu* a permis profesorimii române să se constituie într-o societate, în care să se discute criteriile de redactare a manualelor de școală române — Asociațiunea a găsit modalitatea norocoasă de a cointeresa profesorii la activitatea societății, declarând că profesorii români de la școlile existente sunt membri ai secției pedagogice. În cadrele *acestei* secții se scriau mai apoi recenzii despre manuscrisele și cărțile de școală și profesorii puteau să discute probleme pedagogice importante, în legătură cu propaganda culturală.

„*Biblioteca populară a Asociațiunii*“ este un titlu de laudă al societății, deoarece broșurile acestea, scrise de cei mai buni scriitori ai noștri, s'au răspândit în sute de mii, în mai mult de două milioane de exemplare și au adus o prețioasă hrană sufletească. Unele numere s'au tipărit de 3—4 ori. Astăzi am ajuns la Nr. 225. Materialul publicat a fost din următoarele domenii: poezii, poezii populare (folklor), povești, culturale, povestiri artistice, biografii, istorice, piese teatrale, umoristice, de educație cetățenească, economice, medicale, religioase, calendare.

Di *Dr. I. Nemoianu* constata, în timpul de urmă, în „*Rev. Fund. Regale*“*), că lectura cea mai răspândită și mai plăcută în *Banat*, înainte de războiul mondial, a fost „*mica, dar folositoarea bibliotecă*“, „*Bibl. populară a Asociațiunii*“ și apelează la cercurile competente ca tot astfel de material literar, economic să se răspândească și acum pe acolo, ca să contrabolanseze influința nefastă a ziaristicii de partid, politicanistă.

„*Biblioteca Astra*“, cea mare, a fost contemplată de la început pentru intelectuali. Începând cu o istorie a literaturii române (vol. I.) și cu lucrări din domeniile istoriei,

*) 1 Aprilie 1938.

economiei, tehnicii, medicinei, ziaristicii, a turismului, a etnografilor — a ajuns la Nr. 21.¹⁾

Despre „*Congresul cultural al Astei*“, din 1931 — primul „parlament cultural“, cum spunea regretatul Vas. Goldiș — a apărut o dare de seamă amănunțită, de 396 de pagini, cu referatele specialiștilor din diferite domenii și cu desbaterile, aproape stenografiate.²⁾ Și „*discursurile*“ rostite la diferite prilejuri, ca reprezentant al culturii românești, de fostul nostru președinte Vas. Goldiș, au apărut într'un prețios volum.³⁾

Cine vrea să știe ce a lucrat „*Astra, în anii de după războiu (1918—1928)*“, poate afla informații în broșura cu acest nume.⁴⁾

La loc de frunte trebuie însemnat la războiul faptelor culturale și tipărirea „*Enciclopediei Române*“, editată de o altă editură, dar redactată de membri Asociațiunii și alți scriitori și învățați, *intâia enciclopedie în românește*, în 3 volume.

Faptul este cu atât mai remarcabil cu cât colaborările au fost *gratuite* — apelul la idealismul scriitorilor de pe atunci găsim un viu ecou în știrile lor.

De sigur, „*Enciclopedia Română*“ este anticată în parte; a doua ediție, mult sporită, se impune acum — e vorba să se găsească puțința de realizare.

Înființând „*Transilvania*“, la început ea foale pentru popor, Asociațiunea încredințează redactarea lui Gh. Barilțu — dar acesta, pe lângă toate apelurile, nu găsește colaboratori destul, încât este silit de împrejurări să publice în coloanele organului societății articole în preponderanță istorice și documente istorice. Astfel a ajuns revista un *izvor prețios pentru istoriografie*. Adunați documente istorice dau lozincă — și la adunările generale — președinți ca *Tim. Cipariu* și *Dr. Ilarion Pușcariu*.

„*Transilvania*“, în ipostanul ei cel nou, *din anul al 65-lea începând*, a ajuns, după cum vedem, un „*buletin de tehnică a culturii*“, care sperăm că va ajunge tot mai mult și mai mult organul indispensabil al propagandiștilor noștri culturali.

¹⁾ Despre secții va fi vorba, pe larg, în volumul jubilar, ce se pregătește tocmai. În numărul 2, din anul trecut, al revistei noastre a publicat secretarul secțiilor, dl I. Agârbiceanu, un articol informativ, arătând marea importanță a secțiilor și prestațiile lor.

²⁾ Prețul: 200 Lei.

³⁾ Prețul: 100 Lei.

⁴⁾ Prețul: 10 Lei.

În 1905 s'a inaugurat în Sibiu „*Muzeul Astrei*“, ridicat din danțurile unor oameni mai înstăriți, dar și din contribuțiile a multor mii de membri mai modești la pungă, „*Muzeu*“, în care se adăpostesc astăzi: „*Biblioteca centrală*“, cu 62,250 cărți și broș. (1 Aug. 1935); cu „*Muzeul etnografic*“, o podoabă de primul rang, cu sala de recepție, camerele de ședințe și de lectură, etc. De ar adăposti „*Muzeul*“ — chiar numai colecția pânzelor și cartoanelor remarcabilul pictor *Octavian Smigelschi* (cumpărate, la moartea acestuia, de către Asociațiune, pentru suma de 200,000 de Lei) — și ar fi vrednic de a fi vizitat! Și streinii specialiști rămân încântați de cele văzute, fiindcă obiectele arătate reprezintă *ceva specific* din punct de vedere etnografic și dau dovadă de un deosebit simț artistic al țărânului și țărâncei.

Câte *expoziții* de tot felul s'au aranjat sub conducerea Asociațiunii! G. Bariștu constata despre expoziția de „*manufacture și produse țesute din mâinile românești*“ dela adun. gen. din Brașov 1862 — a doua adun. gen. — că „de atunci, dela acea epocă începurăm să citim în unele foi publice, că *românele ar fi francezele Orientului*“.

Expoziții de copii (eugeneice), de țesături și creștături românești, de pictură, de poame, de jocuri naționale, de vite chiar, în toate ținuturile românești! Cât entuziasm au stârnit ele și câte îndemnuri spre o *întrecere nobilă!*

O pagină frumoasă în istoricul activității Asociațiunii este — de sigur — și „*Internatul de fete*“ al ei, care serbează în anul acesta *50 de ani de existență*. („*Școala și internatul de fete al Asociațiunii*“.) Ce cerea în 1880 fostul președ. G. Bariștu? „*Pretindem ...să ne creștem femeii, ca să fie cum zice poporul: și de rugă și de fugă și de mamă și de damă, să se învărtă cu chelle de brâu în bucătărie și cămară, ca și în saloane, împrejur de oaspeți, să știe comanda în sfera activității lor femeiești și să poată aprecia vocațiunea bărbaților trecuți prin cursuri școlastice de câte 10—16 ani, ajunși în pozițiuni sociale, în care cea mai înfricoșată pedeapsă ce i s'ar putea dicta pentru păcatele tinerețelor sale, ar fi să tragă după sine câte o consoartă, care să stea ca o mută tocmai în societățile cele mai alese în care este chemat a funcționa sau a se prezenta bărbatu-său; căci apoi în cazuri de acestea să nu ne mirăm, dacă unii tineri își iau soții din alte națiuni, precum nu avem drept să ne mirăm dacă fiicele noastre tremură de frica unor peștori trecuți prin școală, dară bătăranți și brutali în purtările lor*“.

Câte suferințe și suferințe de doamne din societatea noastră se gândesc cu recunoștință și bucurie la timpul când le-a

foșt hărăzit să petreacă anii învățăturii în internatul și în școala de fete a „Asociațiunii” noastre! A fi elevă a internatului din Sibiu a fost întotdeauna și este și astăzi un *titlu de laudă*, fiindcă e cunoscut de toată lumea că sub conducerea lui li se dă elevelor învățătura cea mai potrivită, ca să poată fi mame și soții vrednice.

„Școala Asociațiunii”, aparținând categoriei școalelor numite prin legea de stat (ungară) *școale civile* — a avut ca scop principal de a da o cultură generală temeinică, o „creștere în conformitate cu cerințele vieții poporului român și cultivarea limbii și literaturii noastre române” (din apelul pe anul școlar I, 1886/7).

După războiu s'a prefăcut școala în *liceul de fete „Domnița Ileana”*, rămânând *Internatul* și pe mai departe în grija societății noastre.

Despre realizările din ultimul timp (Școlile țărănești, anchetele sanitare, etc.) ale „Asociațiunii” va găsi cetitorul o dare de seamă tot în acest număr — aici ținem să amintim frumoasele manifestări ale unor *despărțăminte*, cari se întrec în ținerea de conferințe bine alese, la oraș (aliându-se cu alte societăți culturale, cari își trimit conferențiarul), de conferințe și „sezători populare”, din ce în ce mai bine organizate, de cursuri serale *sistematice*, pentru meseriași, funcționari, etc., în câteva orașe, de înființarea de coruri populare, după ce s'au ținut câteva cursuri speciale pentru dirigenții de cor țărănesc (în cea mai mare parte învățători).

Este o pulsație vie, este o pronunțată tendință de a *adânci* problemele ce au să fie împărțite mai departe, este un început de emulație conștientă, în câteva *despărțăminte-pepiniere*, încât, *dacă mișcarea nu va da îndărăt, nu va lăncezi din lipsa de fonduri materiale*, putem avea perspectivele cele mai adementoare.

III.

Aici am ajuns la partea cea mai delicată a problemei. E vorba de parale!

Nu strică să luăm la cunoștință punctul de vedere al câtorva foști președinți ai societății, ca să lămurim și mai bine punctul nostru de vedere.

Într'unele *despărțăminte* — și sunt multe! — nu se poate presta ce doresc conducătorii din pricina lipsei de mijloace pecuniare (transport, spese de corespondență, spese pentru expoziții, reprezentări etc.)

În 1871, la adun. gen. din Făgăraș, apela vicepreșed. de pe atunci, *Iacob Bologa*, la strângerea „banului imo-

nis necesar“. (Banul) e „mijlocul mijloacelor, mijlocul fără de care nu te poți mișca, fără de care toate planurile noastre de înaintare pe terenul culturii naționale, s’ar prefăce în visuri, mijlocul material, averea materială, nervus rerum, banii domnilor, banii și țară banii!“ (Arăta totodată ce au făcut brașovenii, năsăudenii și zărăndenii cu donațiile lor de bani pentru școli.) Acelaș *Iacob Bologa* (la Reghin 1875) constată că tocmal cei ce strigau mai tare la adunările generale că nu se împart burse, etc., nu plăteau cotizațiile. Cei ce strigau erau bogați și totuși... „Cu totul alți oameni sunt acela, despre cari se zicea în Roma: *Privatim divites, publice avari*“ (În viața privată bogați, în viața publică avari).

Parteniu Cosma, financiarul, conducătorul „Albinei“, deschizând adunarea gen. dela Baia Mare (1903), constata: „Noi suntem un popor sărac, un popor blând. ... Noi și astăzi, când scopurile naționale și culturale ale altor popoare din patrie se bucură de nemărginit sprijin material și moral, afară de sarcinile publice comune cu toți cetățenii statului, din sărăcia noastră, trebuie să creăm și prevedem toate instituțiunile noastre culturale și naționale, cum se zice: „dela Vlădică până la optineă“.

Va-să-zică: și din șerparul țaranului român s’au ridicat instituții culturale streine de neamul românesc și s’a răspândit cartea răspânditoare de cunoștințe, câtă vreme noi am fost, cu sârbii și cu slovacii și cu celelalte popoare nemaghtare, Cenușăresele statului!

Se va zice: nu e banul totul în viață. Asociațiunea apelează mai mult la idealism decât la bani!

G. Barișiu (la adun. gen. dela Făgăraș, 1899) constata: „O societate literară sau științifică sau cultivatoare de arte și de diverse ramuri ale industriei ori de agricultură, nu este nici bancă de speculat cu bani și nici consorțiu de comercianți, cari aleargă după câștiguri pe uscat și pe mare. Lucră și societățile literare și de cultură cu oarecare capitaluri, dară câștigul pe care-l aruncă acestea nu mai este imediat cel material, ci cu totul altul, neasemănat mai mare, pe care numai un Harpagon îl va dejosii ca să volască a-l prețui în bani și să întrebe, ca și speculanții dela burse: „Was kauf ich mir dafür?“ (ce-mi cumpăr cu aceasta?)

Banul, deci, în slujba răspândirii culturii — ca promotor al *idealismului* și nu al gheșeftăriei meschine: banul, talant nefngropat, care dă prilej la o activitate înfloritoare a ramurilor Asociațiunii, ramuri, cari cearecă să pătrundă și să dea sevă unei vieți sănătoase culturale, economice, sociale.

IV.

Din toate cele înșirate credem că reiese clar marele adevăr că „Astra“ culturală are dreptul să trăiască, nu numai să trăiască, ci să și înflorească, bucurându-se de roadele-i bogate toți câți se înscriu în cadrele ei. Cu cât se vor înscrie mai mulți — și bărbați, dar și femei — cu atât activitatea ei va putea fi din ce în ce mai remarcabilă.

Cine să nu dorească creșterea numărului „Caselor culturale“, ale bibliotecilor, ale expozițiilor, ale publicațiilor îngrijite, ale manifestațiilor culturale de primul rang — cari vor contribui să dăm atenție în vleață și altor probleme, decât numai celor mercantile, neguțătorești, însemnate și ele, dar fără de adevărată valoare, dacă nu sunt aduse în legătură cu o vleață spirituală?

Alt fost președinte al „Astrei“, *Iosif Sterca-Șuluțiu*, propunea la adun. gen. dela Sibiu (1905), dorind să adune fonduri pentru propagandă: „In loc de: Bună ziua!“ ar trebui să întrebe român pe român: „Ce ai dat la fondul jubilar?“

Credem că va fi foarte cu cale ca tot mai mult și mai mult să ne întrebăm de aici înainte, întâlnindu-ne, în loc de a ne da „Bună ziua“: „Ce ai dat pentru sprijinirea „Astrei“?“

Aceasta este calea cea bună, care ne va duce la luminișul, dorit de toți...

Prietenii și dușmanii omenirii: microbii

Ce trebuie să știm despre microbi. Conferință pentru cercurile culturale ale „Astei”

de **Dr. Eugen Nicoară.**

1. De când este lumea au trăit în preajma omului microbii, dar omul nu a știut nimic despre existența lor, până în veacul trecut.

Dumnezeu a făgăduit omului că, la „plinirea vremii”, toate le va destăina aleșilor săi. Acest suflet ales al lui Dumnezeu a fost francezul Pasteur. Prin mintea și prin străduința neostenită a acestui mare învățat și mare binefăcător al omenirii, s'a produs descoperirea microbilor, iar în urma acestei descoperiri s'a deslușit și cauza adevărată a tuturor bolilor multipsitoare. Dar tot această descoperire minunată a început să dovedească însemnătatea măreață ce au aceste ființe, mici și invizibile cu ochiul liber, în împărăția vieții și a morții. Astăzi vedem că, fără microbi nu se poate închipui viața și moartea viețuitorilor de pe pământ. Dumnezeu l-a creat cu un rol de mare însemnătate în prefacerile din natură; el face posibilă învierea materilor moarte și el produce și moartea materilor vii.

Omul are și între microbi, ca și în șirul animalelor, mulți microbi prieteni, care îl ajută în munca sa de toate zilele, îi ușurează greul vieții, îi fac viața plăcută și am putea spune și fericită, alți microbi, în schimb, sunt dușmanii cei mai neîmpăcați ai omului, care duc o luptă înverșunată și neîncetată contra omului, producându-i numeroase îmbolnăviri, însoțite de suferințe dureroase, ba chiar și moartea.

Se cuvine deci să cunoaștem cât mai temeinic aceste ființe, acești prieteni și dușmani ai noștri, care ne fac mult bine și ne cauzează și suferințe îngrozitoare.

2. Unde trăiesc microbii ?

Impărăția fără de hotare a microbilor se extinde pretutindeni unde se produce viața: omul, animalele mici și mari, plantele de tot solul, arbori, pomi, ierburii, tot ceea ce este organic și trecător pe pământ, în ape, în aer și în pământ, este întovărașit de microbi.

Microbii sunt însoțitorii vieții.

Mediul în care trăim, în care muncim, în care ne ducem trudnica noastră viață, este populat de miliarde și miliarde de microbi, la fiecare pas. Astfel sunt prezenți:

a) *În aerul* ce respirăm, unde zboară mereu mil și mil de microbi. Bineînțeles, aerul orașelor mari, apoi în fabrici, în școli, în gări, în spitale, în case de joc, în cafenele și cârciume și în ori ce loc unde se adună lume mai multă, aerul acesta este populat de microbi mai mulți, decât aerul din grădini, dela câmp sau dela munte, unde numărul microbilor în aer este mai mic. În localurile închise, în adunări cu aerul plin de praf, numărul microbilor în aer, la un metru cub, se urcă la cifra de 50.000;

b) *Apa* aproape nicădată nu este lipsită de microbi. Chiar nici apa de ploaie, care vine din nori; după ce ajunge în atingere cu aerul din apropierea pământului, se umple cu praf și astfel nu este lipsită nici ea de microbi. Apa ploilor pe pământ se amestecă cu microbi foarte mulți și ar fi o mare primejdie să se folosească în această stare; norocul este că apa pătrunde prin pământ în adâncime și aici, prin straturile pământului, se strecoară și se curăță de microbi și prin izvoare și fântâni ajunge curată la iveală. Râurile însă sunt cu atât mai bogate în microbi, cu cât ele se îndepărtează de izvoarele lor și trec prin mai multe sate și orașe. Drept aceea nu este sănătos să se folosească apa râurilor spre beut, în apropierea orașelor, dar nici apa bălților, căci apa lor stătătoare este o adevărată cloacă de microbi.

Deși râurile cu ape repezi, curgând în bătaia soarelui, se pot curăți în oarecare măsură de microbi ce conțin, prin cufundarea și așezarea la fund a microbilor și prin

puterea omorătoare de microbi a razelor de soare, totuși, cercetările făcute ne arată că un singur centimetru cub de apă din râuri poate conține până la 80—100.000 microbi;

c) *Pământul* este cel mai bogat în microbi. Praful luat de pe stradă, norotul și mai ales gunoii conțin multe milioane de microbi în fiecare centimetru cub. Pământul cultivabil al ogoarelor și al grădinilor va fi cu atât mai roditor, cu cât va conține mai mulți microbi, cari pe de o parte produc fermentațiunile ogoarelor și prin asta pregătesc în forme gata spre folosință sărurile ce se găsesc în sol, pe seama sămănăturilor, pe de altă parte, chiar microbi sunt ajutătorii cei mai devotați în alimentarea rădăcinilor de plante.

Prin orice gunoie pământul se îngrașă, chiar în urma mulțimii de microbi, cari ajung în arături prin gunoii depus acolo. Deci economia plugarului, agricultura, grădinăritul, pomicultura nu poate trăi fără aceste ființe mici, cari, pe cât se pare a fi de invizibile, pe atât aduc foloase mai bogate în roduri de toate soiurile, după cari omul se trudește și se dorește;

d) Microbii se găsesc și pe plante, pe ierburi, pe pomi, pe arbori, pe toate animalele, dar și în toate animalele, precum și în om, apoi în toate alimentele și pe toate obiectele.

Fiind microbii de față peste tot, ar fi mai nimerit să întoarcem întrebarea, zicând: unde *nu* se găsesc microbi?

Am răspunde că așa loc nu se găsește pe pământ, unde să nu fie și ei prezenți, alături de celelalte ființe și creaturi ale puternicului Dumnezeu.

3. Cum sunt microbii ?

Cu ochiul nostru, așa, ne-armați, liberi, nu putem vedea microbii; ori cât am avea vederea de ageră, ei rămân nevăzuți, pentru că structura ochiului nostru nu este așa de perfectă să putem vedea înfinitul cel mic. Așa de câteva zeci de ani, în urma multor cercetări eroice, s'a descoperit instrumentul minunat, ochianul, care ne ajută să putem vedea înfinitul din depărtarea universului, și microscopul, care ne arată înfinitul cel mic, deci și microbul, pe care

ni-l mărește de sute și mił de ori, de cât este el în realitate.

Sub puterea măritoare a lunetelor din microscop vedem microbi și deosebim perfect de bine un microb de altul:

a) *Mărimea microbilor este așa de mică încât a trebuit să se stabilească o măsură nouă pentru a putea fi măsurat, numită micron, care este una a mia parte din milimetru. În mijlocul luat, un microb este așa de mic, încât ar trebui să înșirăm 1000, ba și peste o mie de microbi, unul lângă altul să facem din el un lanț de un milimetru de lung, adecă mărimea unui punct. Fınd microbi așa de micuși, putem să ne închipuim că are dreptate acel doctor, care a stabilit că într'o singură picătură de apă ce picură de pe strașina casei încap foarte ușor, unul lângă altul, 1000 milioane de microbi;*

b) *Forma microbilor este foarte felurită. Fiecare specie de microb își are forma ei, care se poate deosebi foarte bine de forma altor specii, tot așa cum se deosebesc semințele de grâu, orz, ovăș, porumb, mazăre, linte, bob, ș. a. m. d. una de alta.*

Unii dintre microbi au formă rotundă și sunt botezați cu numele de *coci*, cari la rândul lor pot fi *diplo-coci*, dacă stau alături tot câte doi, *strepto-coci*, dacă se înștruc în formă de lanț unul după altul, *stafilo-coci*, dacă se îngrămădesc ca boabele de struguri pe o ciorchină. Alți microbi au forme de micel beșgașe și li se zice *bacili*. Și bacilii au specii diferite, alceum este bacilul tuberculozet (ofticeii) și alceum este bacilul tifosului (lungoarei). Unii bacili sunt încovotați, ca o virgulă și li-se zice bacilivirgulă (al cholerei). Alți bacili sunt răsucii în formă de sfredeluș și au numele de spirocheți, cum sunt bacilii sifilisului;

c) *Mișcările microbilor. Examinând sub lumină microscopiceă, într'o picătură de apă, microbii, putem vedea că unii stau nemișcați, alții fac unele mișcări încete, se succese încoace și încolo, tremură, apoi alții fug fără astâmpăr dela un loc la altul. Sunt deci microbi mobili și imobili.*

Cu ajutorul unor vopseli putem face vizibile aparatele de mişcare ale microbilor, cari la unii microbi sunt formate din perişori, aripioare şi fulgi foarte subţirei, alţii se acaţă şi se mişcă cu ajutorul unor cârlige şi sfredeluşe. Astfel speciile coctilor n'au proprietatea de a face mişcări, ei sunt imobili, iar speciile bacililor şi a spirocheşilor sunt capabile să facă mişcări. Tot cu ajutorul vopsitului suntem în stare să deosebim că unii microbi n'au pe corpul lor nici o îmbrăcăminte, nici un înveliş, alţii în schimb, sunt învăluţi în mantale diferite, care-i apără contra duşmanilor, contra frigului şi căldurii prea mari.

4. Cum se sporesc microbii.

Numărul înspăimântător de mare al microbilor ne arată că sunt înzestraţi dela Dumnezeu cu o putere deosebit de mare de sporire. Sporirea lor este cea mai simplă formă de sporire. Dacă un microb a ajuns la vârsta cuvenită, se rupe în două părţi şi astfel dintr'un microb se fac doi, cari la rândul lor cresc şi îmbătrânesc foarte repede şi din doi se fac acum patru. În acest mod sporirea lor ajunge, între împrejurări prielnice, la cifre înspăimântătoare. Cercetările ne arată că, în decurs de 24 ore, un singur microb ajunge la 470 trilioane de urmaşi. Luând o durată de viaţă în mijlociu la 20 minute, putem calcula că un microb în 4 ore are 4000 de urmaşi, iar la 10 ore ajunge la primul miliard, prin îndoirea cifrelor din 20 în 20 minute. Una dintre armele lor puternice este chiar această putere de sporire neînchipuit de mare. Deci, din acest punct de privire microbii sunt nemuritori, căci ei, sporindu-se în modul arătat, prin despicarea în două, făcându-se dintr'un microb doi, acest microb nu moare, el trăieşte în urmaşii săi direcţi, dar şi în copiii copiilor săi, aşa că trăieşte o viaţă fără de început şi fără de sfârşit, adică *veşnici*, care este o mare minune a lui Dumnezeu.

Teoretic, prin închipuire, microbii sunt nemuritori, dar lupta ce due fără încetare şi războiul, cu lumea externă şi cel dintre ei, le face viaţa scurtă. În acest război mulţi microbi mor, alţii au o foarte ciudată însuşire de a se preface în mici sportii, cari pot rezista vreme îndelungată la

foame, la frig, dar și la căldură, ea mai târziu, ori când, ajungând în împrejurări bune, să se prefacă în microbi spornici din timpurile de mai înainte.

5. Condițiunile de viață ale microbilor.

Pentru a exista, au nevoie și microbi, ca și toate viețile din lume, de anumite condițiuni, cari condițiuni, dacă nu se întrunesc, viața nu este cu putință. Știm că toate viețile au nevoie de aer, de apă, de căldură, de lumină și de alimente.

Microbi sunt mult mai puțin pretențioși decât celelalte ființe :

a) *Aierul* este pentru unii microbi trebuincios și binefăcător, întrebuițând oxigenul din aer pentru respirațiune. Acești microbi se numesc *microbi aierobi*.

Există apoi multe specii de microbi, cari pot trăi foarte bine fără aer. Alții, din contră, nu pot trăi deloc la aer, deoarece acesta produce repede moartea microbilor. Aceștia sunt *microbi anaierobi*, cari nu pot trăi decât în locuri închise, ascunse, lipsite cu totul de aer ;

b) *Lumina* pentru viața microbilor nu este necesară, ea le este un dușman puternic. Mai ales razele de soare, dacă ajung asupra microbilor, au o putere nimicitoare, uci-gătoare asupra lor, iar lumina zilei le slăbește puterea și le scurtează viața. Intunecul, din contră, le place, le face bine și aici, sub acoperișul întunecului, se sporesc mai repede. Iată pentru ce se recomandă bolnavilor lumină, soare și aer, spre vindecare ;

c) *Căldura* este o condițiune de căpetenie în viața microbilor. Unii se mulțumesc cu 10--15 grade căldură, alora le trebuiesc 30--37 grade căldură, pentru ca să se sporească. Căldura mai urcată, de 80--100 grade, omoară microbii. Pe acest singur principiu se bazează astăzi arta minunată operatoare, care prin fierbere, așa-zisa sterilizațiune, omoară microbii și previne infecțiunile, cari, înainte de era descoperirii microbilor, producea moartea multor bolnavi, iar astăzi prin acest mijloc simplu și puternic, arată succesele minunate ale operațiilor ;

d) *Frigul* nu este în stare să omoare microbii, cart pot trăi zece de ani închiși într'un slot de gheață. Este adevărat că în mediul rece microbii nu se pot sport de loc. Chiar această împrejurare ne ajută să putem păstra, la răceală, orice aliment, lapte, unt, carne, fără să se strice, cât vrem. Astfel poate fi păstrat și omul mort; înghețat, nu trece în putrefacțiune nici când.

Stricarea alimentelor, precum și putrefacțiunea se datorează microbilor;

e) *Alimentele* sunt condițiunea de căpetenie pentru viața microbilor. Ei trăiesc și se sporesc mai ales acolo unde găsesse hrană îndestulătoare. Pe măsură ce se împuținează hrana, pe aceiaș măsură devine tot mai înceată și sporirea lor și încep să slăbească microbii.

Unii microbi sunt modești în pretențiunile lor alimentare, mulțumindu-se cu alimente sărăcăcioase, puțină apă searbădă, o frunză moartă, un copac căzut: alții sunt mai pretențioși, le trebuiesc alimente complicate, animale moarte. Sunt specii de microbi, cari nu se mulțumesc decât cu carnea și cu sângele animalelor vii.

6. Ce sunt microbii? Animale sau plante?

Scara vietăților create de Dumnezeu este nespus de lungă. Această scară se împarte în două mari împărțiri, una este împărțirea tuturor animalelor, alta este a tuturor plantelor, a vegetalelor. Căutând pe această scară locul microbilor, găsim că aceste ființe mici aparțin în parte regnului animalic, în altă parte se înșirutesc în regnul vegetalelor. Microbii deci sunt de două categorii: unii sunt vegetalele cele mai mici, formate dintr'o singură celulă, aceștia sunt microbii și bacteriile. Alții sunt animalele cele mai simple, cele mai mici, a căror corp este edificat dintr'o singură celulă. Un astfel de animal mic este protozoarul: amoeba, care produce dizenteria (diareea cu sânge), hematozoarul, care cauzează malariala (frigurile de baltă) și spirochetul sifilisului.

7. Microbii ca prieteni și dușmani ai omului.

Numărul speciilor microbilor cunoscute până astăzi este de 1000 de feluri de microbi. În șirul acesta mare al lor găsim unele specii, care ne sunt prieteni, alte specii ne sunt dușmane și iar alte specii ne sunt neutri, care nu ne fac nici bine, nici rău.

a) *Microbii-prieteni* ne produc atâtea foloase, atâtea bine și ne dau atâtea ajutor, încât nu le putem fi îndeajuns de recunoscători. Ei lucrează alături de noi, ne substituiesc cu hărnicie în munca noastră, se jertfesc chiar, pentru binele nostru. După culesul viilor, boabele de struguri se store în teascuri și avem mustul, care prin munca lor începe să fiarbă, până ce se preface în vinul gustos și înveselitor. Tot așa berea primește gustul ei prin truda lor. Fără munca lor minunată, pâinea n'ar dospî, aluatul n'ar crește, oțetul nu s'ar înăcri, nici laptele: untul nu s'ar face, brânzeturile n'ar fermenta, varza nu s'ar înăcri, castraveții nu s'ar mura. Toate aceste procese sunt rodul muncii lor sârguitoare, de zi și de noapte.

În procesul fără de început și fără de sfârșit de viață și de moarte, microbii au o însemnătate deosebită și făcătoare de minuni. Împărăția celor vii și a celor moarte stă sub înrăurirea lor. Dacă vîetățile mor, ei intră în acțiune: încep procesul de descompunere și desfac animalele și plantele în cele mai mici particule, le prefac în praf și cenușă. Așa se vede, adevărate cuvîntul din sfînta Scriptură, care zice: Adu-ți aminte că din pămînt ești zidit și în țărîno pămîntului te vei preface. Această prefacere se produce în scurtă vreme după moarte, prin truda lor. Microbii se hrănesc din cadavrele animalelor, ai omului și din corpurile plantelor, din care eliberează gazele, apa și sărurile diferite, care săruri servesc încurînd la formarea plantelor de pe pămînt. Plantele servesc drept alimente animalelor și omului.

Omul, animalele și plantele după moarte sunt mîncarea microbilor. Acest proces al vieții și al morții se repetă mereu, până la sfârșitul veacurilor, după o lege stabilită de Dumnezeu. Deci încă odată repetăm ce zice sfînta

Scriptură și din acest punct de vedere : Dacă trăim, Domnului trăim, dacă murim, Domnului murim. Viu sau morți, al Domnului suntem ! Curaj deci în viață și nici o frică de moarte !

Vedem prin urmare că, fără munca și ajutorul microbilor, cursul vieții minunate și al morții celei tainice nu este posibil. Microbii mai ajută și la creșterea plantelor și în altă formă. Sunt unele specii de microbi, cari aleg din pământ elementele trebuincioase pentru dezvoltarea plantelor.

Astfel unii adună azotul, alții fosforul din pământ și-l pun la dispoziția rădăcinilor. Microbii aceștia sunt, așa-zicând, niște furnizori cinstiți, harnici, pentru plante.

Acest fenomen minunat, întâlnit în viața plantelor, se găsește de altminteri și în viața animalelor și a omului. În intestinele acestora microbii ajută sucurilor intestinale la mistuirea (digestia) mâncărilor. Sunt alimente, cari nici nu pot fi mistuite fără munca și ajutorul lor. Ei pot produce descompunerea alimentelor în cele mai elementare părțile, așa, cum fac și în natură. Mai ales în mistuirea cărnurilor, albuminoaselor și a zaharoaselor au o mare parte de muncă. Dacă lipsesc din intestine acești microbi, unele alimente ies din intestine nemistuite și neîntrebuțate de organism. Prin cercetări s'a încercat să se ferească animalele de microbi și s'a constatat că dezvoltarea lor nu se produce în mod normal, deci pentru o dezvoltare corespunzătoare este necesară prezența în intestine a microbilor-prieteni. Cu totul alte turburări se produc în organism dacă sunt prea sporți microbii în intestine, de exemplu observăm diaree și gaze rău mirositoare. Cu toții observăm că alimentele noastre au gust și miros plăcut, iar materiile ce ies din intestine au miros îngrozitor de nesuferit și gaze respingătoare. Această schimbare, care ne ulmește și ne rușinează, se produce în urma descompunerilor cauzate de microbi.

Orice om, oricare animal, este gazdă a nenumărate miliarde de microbi, cari se găsesc în gură, în nas, în gât, dar mai ales în intestinul gros. În om trăiesc peste o sută specii de microbi. În fiecare zi, cu materiile fecale, cel

puțin o sută douăzeci miliarde de microbi dă afară un om. Cu toate acestea este omul deplin sănătos, căci microbii aceștia sunt inofensivi, neprimejdioși, duc o viață de paraziți, în gazda lor ospitalieră. În timpurile din urmă medicina a descoperit că procesul de îmbătrânire al omului se datorește în mare parte și acțiunilor otrăvitoare, produse puțin câte puțin, de acești microbi-paraziți. Medicii au stabilit, că mai ales cele ce se nutresc cu carne, au în intestinele lor microbi ce produc îmbătrânirea mai de grabă; și acești microbi se deosebesc de flora microbiană a celor ce se nutresc cu leguminoase și fructe. Copiii sugați au spectri de microbi deosebiți de ai copiilor, cari se nutresc și cu alte alimente și mai ales de cele sufăr de enterită (pân-tecare);

b) *Microbii-dușmani* ai omului, de asemeni, se găsesc pretutindeni, cari ajungând în corpul omenesc, produc diferite îmbolnăviri, mai mult sau mai puțin grele, dar produc și moartea. Medicina numește pe aceștia: *microbi-patogeni*, microbi producători de boli. Știința medicală ne arată că, la început, și acești microbi erau inofensivi, nu făceau nici un rău, ei trăiau în lumea externă, mulțumindu-se cu materiile moarte. Se poate că pe măsură ce omul s'a îndepărtat de legile și de iubirea lui Dumnezeu, pe aceeaș măsură și-a făcut vrășmași microbii, cari l-au fost prieteni, la început. De aceea vedem că microbii produc îmbolnăviri, în urma unor greșeli păcătoase, ca o pedeapsă legată de aceste păcate. De exemplu: după împreunările sexuale nepermise, ca o pedeapsă venită de la Dumnezeu, vine boala de blenoragie și de sifilis și — în urma neglijenței curățenței corporale — vin celelalte boli microbiene.

7. Pe unde pătrund microbii-dușmani în om?

Microbii patogeni se simt foarte bine în corpul omenesc, unde găsesc întrunite toate condițiunile prielnice pentru dezvoltare: căldură, umezeală, hrană, etc. De aceea ei năzutesc să ajungă în corpul omenesc. Dar poarta de intrare în organism este tot alta și alta, după specia microbilor. Deci numai atunci pot produce boala, dacă au izbutit să

ajungă la intrarea lor obișnuită. De exemplu: microbul tetanosului (fălcăriței) produce una din cele mai crâncene boli, dacă intră în organism prin vreo rană, sgârletură și înțepătură deschisă; iar dacă intră prin gură în intestine precum se și întâmplă mult mai des, decât se crede, el nici nu produce vreo îmbolnăvire.

Pe corpul omenesc nu există nici un singur punct, care nu ar putea servi de poartă de intrare pentru unii din microbi. Sunt microbi, cari sunt în stare să pătrundă și prin pielea sănătoasă. Sunt apoi insecte, cari prin înțepăturile lor introduc microbit în om. De exemplu: febra paludică (malaria-frigurile) este produsă prin înțepătura țânțarului, infectat și el de hematozoarul ce-l are în sânge; tifosul-exantematic, care de curând începe să secere multe vieți în țara noastră, este cauzat de păduchele, infectat de microbul acesta periculos; ciurma prin înțeparea purecelui, infectat de microbul ciumei.

Nasul este o poartă de intrare pentru mulți microbi. Pe aici intră microbul tuberculozei, germenul scarlatinei, al vărsatului, al pojarului, al pneumoniei, al gripei etc.

Gura este poarta cea mai larg deschisă pentru intrarea microbilor. Pe aici intră bacilul tifosului, al desinterției, al holerei, etc.

Ochii încă pot forma poartă de intrare pentru germeni blenoragiei și alți microbi, cari produc aprindere de ochi și orbire.

Urechea deschide microbilor poartă către creier.

Căile genito-urinare sunt o poartă des întrebunțată pentru intrarea microbilor în organism, cari produc blenoragia, cu îmbolnăvirea uretrei, a vezicii, a prostatei, la bărbat și a mîtrei (uterului) și ovarelor, la femei; apoi febra puerperală, pe patul de lăuzie, cauzând moartea înfricoșătoare a mamelor; florile albe etc.

8. De unde luăm microbii?

Microbii-dușmani sunt astăzi răspândiți între oameni în mod îngrozitor, așa că molipsirea se poate produce oriunde, foarte ușor. Cazul cel mai periculos de molipsire este însă omul bolnav, de care trebuie să ne ferim, căci

acesta răspândește în jurul său sămânța bolii. Tuberculosul prin flegma scoasă cu tusă poate da afară 7000 de milioane de microbi în timp de 24 ore. Sculptatul acesta este aruncat în toate părțile — deși n'ar trebui să fie așa, el adunat în sculpători, din care să fie aruncat în foc. Sculptatul pe jos se usucă, apoi este ridicat cu praful în aer și de aici ajunge cu inspirația în alte persoane, pe care le îmbolnăvește de oftică.

Cei bolnavi de tifos poartă în sânge, în intestin și în urină miliarde de bacili. Dacă se aruncă urina și fecalele acestora în stradă, în curte, în grădina, microbii pot ajunge în apa râurilor și a fântânilor și cei ce beau de aici apă se pot îmbolnăvi de tifos. Ce ușor am putea fi feriți de tifos, care este o boală ce face rușine civilizației de astăzi, dacă am îngrijii să fie nimicite materiile ieșite de la bolnavii de tifos.

Aceste exemple ne arată că omul bolnav este o mare primejdie pentru lumea din jurul său. Chiar după vindecare, acest om elimină mereu și încă multă vreme, microbii din corpul său. Acest om se numește purtător de microbi. Uneori și fără îmbolnăvire unii oameni ajung purtători de microbi și răspânditori de boli molipsitoare diferite, de diferite, de scarlatină, de meningită, care sunt mai periculoși decât bolnavii, căci rămân nedescoperiți și nimeni nu se ferește de ei.

9. Cum se face molipsirea?

Molipsirea cu microbii-patogeni se face în multe forme; cele mai dese sunt:

a) *Prin contact direct*, când omul sănătos se molipsește prin atingere nemijlocită de omul bolnav, de exemplu: sifilisul prin sărutare și contact sexual, așa și blenoragia;

b) *Prin contact indirect*, când microbii din persoana bolnavă ajung pe orice obiecte din lumea externă, în aer, în apă, lapte, unt, fructe, îmbrăcăminte, cărți, vase și de pe acestea pătrund în omul sănătos;

c) *Prin mijlocirea altor ființe*, țânțarii, muște, șoareci, șobolani, păduchi, purceli, etc. care au fost infectate cu diferiți microbi patogeni.

10. Cum putem nimici microbii?

Prin ardere și prin fierbere se pot distruge toți microbii patogeni, dar și prin mijloace chimice: sublimatul, alcoolul, carbolul, laptele de var omoară microbii.

11. Incheiere.

Microbii există de când lumea. Ei ne sunt spre ajutorul nostru. Dar și între microbi avem dușmani neîmpăcați, cari ne produc boli molipsitoare. De aceștia trebuie să știm să ne ferim, prin păstrarea legilor igienei, cari legi cer dela noi o strașnică curățenie în întreg jurul nostru. Pasteur, care a descoperit microbii și care este după Hristos, cel mai mare binefăcător al întregii omeniri, zice: Dacă omenirea va învăța să cunoască mai mult microbii și va activa să se apere împotriva lor, vor dispărea din lume toate bolile molipsitoare și lumea va fi mai fericită.

... Doamne, adă cât mai degrabă acest veac!

Piese teatrale, vrednice de jucat

De **Horia Petra-Petrescu.**

„Ovidiu Șicană“, *farsă într'un act și trei tablouri*. De *I. A. Bassarabescu* a avut o norocoasă idee când a localizat pentru trebuințele noastre — în licee, orașele și orașe, nu la țară! — cea mai de seamă piesă teatrală comică din Franța, înainte de Molière, farsa din sec. al XV-lea: „*Maistre Pierre Pathelin*“.

Farsa aceasta s'a tipărit înainte de 1490 și s'a jucat de nenumărate ori. S'a scris o bibliotecă întreagă despre ea. Autorul nu e cunoscut. Farsa e plină de vioiciune, de finețe de observație, de caracterizări, cari surprind prin naturalața lor (par'că ar fi fost scrisă astăzi) și de o ironie pișcătoare, care te silește să râzi. Ca satiră grotescă, cu aluzii actuale interpolate, se joacă astăzi, într'o atmosferă vertiginosă, pe una din scenele cele mai cunoscute din Praga. Ea noi a apărut a 3-a ediție a dlui B.

Cuprinsul: Advocatul *Ovidiu Șicană* (în original *Pa-thelin*), care nu prea are clienți și nici paralele nu-l îm-bulzesc, face o vizită vecinului său *Niță Pavelescu*, negu-stor de postavuri, ca să-l șterpelească oarecumva stofă pentru un costum de haine. După multă vorbă, laudă până 'ntr'al șaptelea cer la adresa tatălui neguțătorului, etc. — tot apucături advocățești — îl reușește să pună mâna pe o stofă, promițând negustorului banii pe ziua viitoare, când îl invită și la o „gâscuță“ minunată. Niță crede orbiș spuselor lui Șicană, dar care-i este mirarea, spaima și — mai pe urmă — groaza, când, a doua zi, ajungând la adresa dată de Șicană, îl găsește pe acesta bolnav în pat și pe nevasta lui, pe „*Coana Uța*“, scăldată 'n lacrimi! Șicană s'a prefăcut adecă cumcă ar fi bolnav, sbltară, sare, vorbește verzi și uscate, ca să bage 'n răcori pe bleful negustor, care înzadar își cere banii, fiindcă primește, drept răspuns, dela „*Coana Uța*“: „Cum? ieri era bine! De opt zile nu s'a mișcat din pat!“ Negustorul, uluit, după ce a început Șicană să l bombardeze din pat cu perini și să se la după el, e silit să creadă, vai de capul lui, că i s'a nă-zărit numai întreagă scena din ziua trecută. Având un proces cu un fost ctoban al său, *Ion*, pe care l-a prins că-i fole oile și le mânâncă, aleargă Pavelescu la jude-cată. Intr'aceea însă Ion Ctobanul roagă pe avocatul Și-cană să-l apere în fața judecătoriei. Șicană dă sfat păstorului să răspundă la orice îl va întreba judecătorul cu: „Beee! Beee!“

Tabloul al III-lea se petrece în sala de judecătorie. Niță Pavelescu vede, spre marea sa groază, pe acelaș Și-cană, pe care l-a părăsit abea mai 'nainte, cum apără pe Ion Ctobanul. În furia sa că a fost tras pe sfoară, începe negustorul să se 'ncurce, fiindcă se repede la Șicană și-l întreabă de postav, de găscă, de nevastă, de oile lui Ion, alandala. Judecătorul îl îndrumă de mai multe ori la ordi-ne, zicându-i: „*Vino la oi, domnule!*“ — cuvintele acestea au ajuns să fie folosite ca citat în Franța, de câteori bați câmpii cu vorbele tale. Niță Pavelescu se întărită tot mai mult, mai cu seamă când aude și pe Ion, care l-a înșelat, că nu răspunde altfel, decât ca un idiot: „Beee!“ Scopul

lui Șicană e ajuns: Judecătorul scapă pe Ion, fiindcă e „jumatate berbec, surdo-muf“ și pedepsește pe Niță, cu cheluteli de judecată și amendă pentru lovitri. Când e însă vorba să-și capete și Șicană plata pentru apărare, îl trage și pe el cineva pe sfoară, Ion Ciobanul, care răspunde veșnic cu acel „Beee“, învățat dela avocatul pișcher.

Roluri: 3 bărbați — principale; 1 femeie — secund. — mai multe secundare, cari se pot micșora.

Scenăria: o prăvălie, o odată, sală de judecată.

Costume: obișnuite, judecătorul în costum.

Durata: $\frac{3}{4}$ oră.

Publicată: „Biblioteca Școlii secundare“, Nr. 3, Ploiești, Ed. Sucurs. Socec Cluj 1908. În 1935 a apărut în *Edit. Princ. Mircea*, București, împreună cu un monolog: „Sâmburele“, al dlui I. A. Bassarabescu. (58 pag. Lei 20.)

Ziua „Astrei“

Proiect de program pentru serbările dela Rusalii.

La sate.

1. Serviciu divin în Biserică (Liturgia din a 11-a zi de Rusalii). Cuvântarea preotului despre „Astra“;

2. Festivalul cultural la Casa cult. sau la Școală (după biserică, sau p. m.):

a) Imnul „Astrei“ sau „Pe-al nostru steag“ (Corul din sat, sau elevii de școală);

b) Salută „Astra“:

Invățătorul,

Un țaran fruntaș (de preferință unul care a fost la școala țărănească),

O țarancă,

Un elev de școală;

c) „Deșteaptă-te Române“ (recitare);

d) Recitări de poezii de către elevii sau tinerii (de preferință: poezii patriotice);

e) „Tricolorul“ (cântec);

f) Cei din broșura: „Ce a fost „Astra“ ? Ce este ?
Ce urea să fie?“

(Colectă se va face după împrejurări: în Biserică, sau în școală, sau se va pune o taxă de intrare la festival).

La orașe.

Festival.

1. Imnul „Astrei“ sau „Pe-al nostru Steag“;

2. Conferință despre „Astra“. (Conferință pentru intelectuali. Material în broșura ocazională a „Astrei“ din Transilvania;

3. Festivalul pregătit (O piesă teatrală, sau un concert cu piese de muzică națională).

(Colectă. Taxe de intrare. Colectă personală înainte sau după Rusali la fruntași și autorități, instituții etc.).

Asociațiunea transilvană pentru literatura și cultura poporului român - „Astra“

Ce a fost? Ce este? Ce vrea să fie?

De I. Agârbiceanu.

Necesitatea din care a răsărit „Astra“.

În anul acesta „Astra“ noastră își prăznuiește 75 de ani de existență, o vârstă venerabilă la care au ajuns puține asociații și întreprinderi românești. S'a spus demult cuvântul puțin măgulitor, cuprinzând însă un dureros adevăr: „Românul e greu de pornit, că de lăsat se lasă ușor“. Prin el se arată că multe lucruri bune le începem cu greu, după multe îndemnuri ale oamenilor luminați și însuflețiți și că, după ce le începem, le lăsăm baltă în foarte scurtă vreme. Cu alte cuvinte: noi românii nu am avea tăria să urmărim până la desăvârșire o lucrare bună, odată începută.

Vieța de trei sferturi de veac a „Astrei“ desminte însă vorba ce ni s'a schimbat în poreclă și munca ei de șaptezeci și cinci de ani ne îndreptățește să spunem: *Lucrurile bine pornite, sănătos întemeiate, cuminte pregătite, românul le duce până la sfârșit. Lăsăm cu ușurință în baltă începuturile unor acțiuni născute dintr'o însuflețire trecătoare, de-o clipă, sau pe acelea cari nu au rezistat unei critice mai serioase. Suntem un popor lesne înțelegător, care pricepe repede ce se poate și ce nu se poate, ce ne poate fi folositor în adevărat, ori numai la părere. Dovada o avem în lupta necurmată pe care poporul nostru a purtat-o prin toate veacurile pentru cele mai mari bunuri naționale: lege, limbă și moște. El a dat dovadă de satornicie în cele bune.*

Înainte cu 75 ani, românii dela apusul Munților părinți și-au dat seama că legea, limba și moșia nu se mai pot apăra numai cu arma în mână și cu traiul deschilinit, izolat, de toate popoarele încunjurătoare, ci mai ales cu arma cea nouă, a culturii. În revoluțiile lui Horea și Avram Iancu sabia — deși vitează — s'a adevărit neîndestulătoare în lupta pentru drepturile poporului român. Cele două mari și crâncene asalturi împotriva asupritorilor, au fost frânte, unul pe roată la Alba-Iulia, al doilea în singurățiile munților Zarandului.

Tăria veacurilor trecute — izolarea, trăirea prin tradiție — s'a adevărit, pe de altă parte, neputincioasă față de asaltul culturilor streine. Prin slova, cartea, cultura streină, se furșau în sufletele românești gândirea, simțirea, idealul de viață al popoarelor streine conlocuitoare, mai luminate decât iobagul român și preotul lui. Sute de ani înainte veacului al 19-lea, streinii ne amenințau legea, credința; dela aceasta dată încoace ne amenințau limba și naționalitatea.

Înaintașii noștri de acum 75 ani, după ce s'au trezit din amețea produsă de dezastrul revoluției din 1848/49, au înțeles că dreptatea poporului românesc nu se poate dobândi fără luminarea poporului, fără încercarea și lupta de a-l ridica pe o treaptă culturală cel puțin egală cu aceea a popoarelor conlocuitoare.

Ei au înțeles că puterea minții, a simțirii, a voinței, a spiritului de jertfă, crește prin cultura cea adevărată, ca și puterea economică, elanul de luptă și de rezistență. Și s'au gândit să dea poporului acest mijloc prin care însușirile bune ale sufletului românesc să se trezească și să sporească.

Însuși Avram Iancu s'a gândit, în testamentul său, la acest nou mijloc de luptă națională — al culturii, — când și-a lăsat întreaga avere pentru înființarea unei Academii de drept românească.

Gândul marelui Tribun și vizionar l-au realizat, în altă formă, întemeietorii „Asociațiunii transilvane pentru literatura și cultura poporului român“, nemuritorii mitropoliți Andrei Șaguna și Alexandru Șuluț, într'o credință cu cei

mai de seamă cărturarii ai vremii George Barițiu, Timotei Cipariu, Iacob Bologa, Ion Pușcariu, Vasile Pop și alții.

Programul întemeietorilor.

După revoluția din 1848/49, românii dela apusul Carpaților s'au văzut rămași singuri, la propriile puteri, așa cum — de altfel — au fost lăsați chiar în vremea revoluției, deși ei s'au ridicat împotriva dușmanilor împăratului din Viena, cari în aceeași vreme erau și dușmanii lor seculari: Ungurii. Puținele raze de lumină din vremea absolutismului s'au întunecat în grabă și prin structura politică a dualismului, românii au fost lăsați pe mâna puterii de Stat ungurească. Astfel noi nu aveam să trăim numai din propriile puteri, ci pe acestea trebuia să le apărăm împotriva puterii de Stat, din decenlu în deceniu mai dușmănoasă față de noi.

Creșterea puterilor spirituale și economice ale poporului român, pentru a putea rezista și lupta — a ajuns astfel o poruncă a însăși existenței noastre ca neam.

Păstrarea sufletului național cu virtuțile lui, nu mai putea fi asigurată numai prin Biserică și nici chiar prin școala românească, abea înfripată. Trebuia o lucrare de trezire și de creștere a sufletului național în întreg poporul, era lipsă de făurirea unei conștiințe naționale care să adune într'un mănunchiu, să solidarizeze pe toți românii dela Apusul Carpaților, ca într'o cetățute sau într'o tabără de luptă.

Aceste două porniri ale vremii au intrat ca postulate principale în programul întemeietorilor: *Creșterea puterilor sufletului național prin luminarea minții cu cunoștințe folositoare și îndrumări etice, cari să-l ajute și la câștigarea unor mai bune condiții materiale de trai; și făurirea unei sensibile conștiințe naționale care să solidarizeze pe toți românii în jurul unei credințe, a unui ideal comun suprem, față de care să se întunece interesul particular, de clasă, ori confesional.*

S'a simțit nevoia ca aceia cari s'au lăudat că sunt fiii Romei o jumătate de veac și au făcut o revoluție în țaria

acestei convingeri, să ducă ideea mântuitoare cu un pas mai departe. Adică: în vremuri normale, de pace, să gândească, să creadă, să simtă, să acționeze ca un singur popor, care să-și găsească drumul lui și să înainteze pe el. Deci o nouă izolare de alte neamuri, dar aceasta conștie.

În aceste două idei, două postulate fundamentale, se cuprinde întreg programul fundatorilor „Astrei”. El este așa de vast, așa de larg cuprinzător, încât nu a putut fi epulzat până în ziua de azi.

În afară de aceasta conștiința națională luptătoare, tot mai prigonită din deceniu în deceniu, pe câmpul de activitate politică, a trebuit să aibă asigurată un loc de refugiu, în familie. Intemetetorii s’au gândit că acest adăpost trebuie să fie tot „Astra”.

De aceea Asociațiunea noastră a fost, dela începuturile ei, nu numai culturală, ci și națională.

Mijloacele de realizare a programului.

Mijloacele culturale întrebuințate de „Astra” în deceniile de până la unire sunt cele în general folosite și de societățile culturale și naționale ale altor popoare. Ele sunt însă întâia oară puse în aplicare la românii dela apusul Carpaților, dintre toate ținuturile locuite de români.

Pentru poporul dela sate.

Dându-și seama de însemnătatea și folosul cărții și a gazetei scrise pe înțelesul poporului, „Astra” a luptat împotriva analfabetismului întemeind școli pentru adulți pe sate, cu ajutorul învățătorilor și al preoților; a premiat și a publicat *Abecedare* pentru adulți; a răspândit în popor cărți și gazete pe înțelesul lui; a înființat cele dintâi biblioteci sătești și celea dintâi case de citire, case culturale. A înființat *Biblioteca populară* a Astrei, publicăste periodică. A răspândit gratuit gazete pentru popor. În Biblioteca populară a publicat lucrări de istorie națională, religioase, economice, de literatură populară. Coborînd la sate prin conferențiarul săi, Duminecele și sărbătorile, a vorbit poporului, despre tot ceea ce-l putea interesa și-l putea folosi: igienă, sănătate, bunele moravuri, economie rațio-

nală, pomărit, stupărit, creșterea vitelor, nutrețuri artificiale, cooperative și bănci populare. A împărțit altoi, animale de solu nobil pentru reproducție.

A aranjat expoziții de copii cu premii, expoziții de lucru de mână dela sate, propagând sănătatea rasei și păstrarea tradițiilor naționale în port, cântec, dans.

A ținut conferențari pentru economie și cooperajie, la sate. A combătut alcoolismul și toate viciile din popor.

A înjghebat cele dintâi reprezentajii teatrale la sate, cu elemente localnice și cele dintâi coruri.

Și mai presus de toate, a făcut cu ori ce prilej educație națională, trezind conștiința națională și vărsând în ea încrederea și mândria de rasă.

Munca aceasta de reală și nobilă culturalizare a maselor populare, să nu uităm că începuse într'o vreme când în alte ținuturi locuite de români încă nu se gândiră intelectuali să coboare în mijlocul poporului pentru luminarea și înfrățirea cu el în necazuri ca și în bucurii.

Pentru intelectuali.

„Astra“ s'a înființat dela început pentru întreg poporul românesc dela vestul Carpaților, nu numai pentru o clasă intelectuală: poporul dela sate. Și pătura intelectuală avea nevoie de cultură națională, — o mare parte a ei fiind leșită din școli streine. De aceea ea a înființat îndată revista „Transilvania“ în care se publicau studii istorice, filologice, literare și se discutau problemele culturale ale vremii, după pilda revistelor din Țările românești. Se sprijineau și se premiau cărți de literatură. S'a înființat „Biblioteca Astrei pentru intelectuali“. Sub patronajul „Astrei“ s'a publicat cea mai completă Enciclopedie română, de până azi.

„Astra“ a înființat, tot pentru intelectuali, „Secțiunile științifice-literare“, cu menirea ca membri ei să facă cercetări, să publice studii în aceste domenii și să dea directive pentru programul cultural al Astrei la sate.

Afară de acest teren de activitate pentru intelectuali Astra a organizat conferințe la orașe din domeniul culturii generale; i-a trimis pe intelectuali, conferențari la sate,

schimbând pe unii în adevărați apostoli. A înființat la sediul central în Sibiu o *Biblioteca respectabilă*, un muzeu, a cărui glorie de azi sunt cartoanele lui Oct. Smitgelschi. A înființat o *Școală medie de fete*, cu internat, o *școală de menaj*. A sprijinit *turneele artistice* făcute de artiști din Țara românească liberă, îndeosebi turneele soților *Zaharie Bârsan*.

Decenii întregi „Astra“ a imblat teren de activitate culturală pentru intelectualii dorinți de a-și sporti cunoștințele câștigate în școală și de a le împărtăși întregului popor.

Pentru popor și pentru intelectuali.

Unul din meritele principale ale activității culturale-naționale a „Astrei“ a fost *solidarizarea tuturor păturilor sociale* ale neamului românesc din vechea Ungarie, contribuind în largă măsură la aceea unitate de simțire în toate acțiunile mari cunoscute sub numele „*dela Vlădică până la opincă*“.

Prin *coborîrea permanentă* a intelectualilor în mijlocul poporului, prin *serbările culturale* de proporții festive cu prilejul *adunărilor generale ale despărțămintelor*, prin memorabilele festivități *dela congresele generale ale „Astrei“*, intelectualii rămâneau în continuu contact cu poporul din care s'au ridicat, rămânând neînstrăinați de el. Iar poporul a ajuns pentru întâia oară să se încreadă în „domni“, — domni ai lor în opoziție cu vechii stăpâni de pământ, — și să fie mândru de odraslele ieșite din el. Mai înainte preoții singuri se bucurau de această încredere.

Adunările generale ale despărțămintelor unde țărani și intelectuali se prindeau în aceeași horă românească și cinsteau un pahar de vin la aceeași masă, cântând aceleași cântece, au contribuit în mare măsură la *solidaritatea națională* care a fost un element principal de rezistență în luptele naționale. *Congresele generale* ale „Astrei“ au fost, în curs de decenii, nu numai manifestări culturale și naționale, prilej de întâlnire a românilor din toate regiunile Ardealului și Banatului, ci și *prilejuri de consfătuiri poli-*

lice, de discuții, de planuri de luptă pentru conducătorii cari, altfel și altădată, nu se puteau aduna în număr atât de mare.

După fiecare congres general al „Astrei”, cel cari participau, sau cari citeau în ziare discursurile ținute și discuțiile ce au avut loc, rămâneau cu conștiința și mândria națională sporite.

Umilința și slugărnicea de vechi iobagi se topea tot mai mult în sentimentul demnității naționale.

Activitatea și realizările „Astrei” după unire.

Am rezumat în cele de mai înainte activitatea și realizările „Astrei” înainte de unire. Am dat un rezumat mai vast al activității sale din motivul că *pe toate câmpurile de activitate enumerate, „Astra” a continuat să lucreze și după unire.* Din două motive ușor de înțeles. întâiul: mijloacele de propagandă culturală întrebunțate în trecut sunt de natură de a putea fi întrebunțate încă multă vreme. Al doilea: *nici unul din acestea mijloace nu a putut fi epuizat în trecut, puterile „Astrei”, mai ales mijloacele materiale, nefiind suficiente pentru această epuizare.* Nu a afirmat nimeni și mai puțin noi, că în toate ramurile de activitate enumerate mai înainte „Astra” *ar fi putut lucra prea mult.* Unele au fost *abea atinse.* Pomenim, de o pildă, corurile și reprezentații teatrale sătești; sau expozițiile de artă țărănească; sau o solidă inițiere în agricultura rațională etc.

Programul cultural al fundatorilor era așa de mult cuprinzător încât nici azi, nici peste decenii, el nu va putea fi umplut. Luminarea și îndrumarea maselor țărănești întru creșterea puterilor spirituale și etice pe de-o parte și înarmarea lui prin cultură pentru un mai rațional și omenesc tratat material, — solidarizarea națională printr’o conștiință mereu sensibilă și trează, *rămâne un deziderat permanent național, iar mijloacele pentru atingerea acestor scopuri mereu actuale.*

S’a crezut de către unii după înfăptuirea unității naționale că Statul român, Statul național, va putea lua locul Asociațiunii noastre și a altor asociații de acest fel, de pe

întreg cuprinsul țărilor. Că grija culturii naționale, a culturizării maselor, o va avea și împlini în viitor Statul național. Că „Astra“, ca și alte societăți culturale, nu mai are nici un rost de existență. Convingerea aceasta, apoi preocupările intense materiale, ca în oricare nouă așezare de țară, au făcut ca în primul an după unire multă lume să nu se mai intereseze de „Astra“, să nu-i mai dea nici un concurs, ba dimpotrivă să fie atacată.

Totuși conducerea „Astrei“ și-a continuat drumul și în primul an grei de după unire, conștientă că menirea ei nu s'a sfârșit, ci că, dimpotrivă, *crescând orizontul posibilităților de realizări culturale, e nevoie să și lărgască și cadrele, să și revizuiască programul căutând cari puncte ale lui au devenit mai actuale odată cu înfăptuirea unității naționale.* Nu au trecut mulți ani și societatea românească a înțeles că Statul național nu poate să satisfacă toate necesitățile de cultură și că *inițiativele particulare sunt cel mai mare sprijin al Statului național în opera de luminare a maselor.*

Astfel, după unire, „Astra“ și-a dat un nou Statut, o nouă organizare, *cu despărțăminte pe județe și plăși, cu centre culturale în comune, prevăzându-se și descentralizarea pe provincii, în vederea unei cât mai bogate activități culturale în viitor.* Aceasta organizare poate fi socotită ca model pentru orice activitate culturală pornită de o inițiativă particulară.

După unire, „Astra“ a reușit să aibă câteva organizații județene cu activitate atât de intensă încât toate despărțămintele ei dinainte de unire nu au putut arăta într'un an rezultatul pe care-l dau două-trei despărțăminte județene de azi.

După unire, „Astra“ a luat contact cu alte societăți culturale românești și pentru întâia oară în viața ei, a descins cu tot fastul în București, prilejind serbări culturale și de înfrățire românească neuitate. La congresele ei au participat oficial celelalte societăți culturale și la dorința Basarabenilor a ajutat la înființarea regionalei „Astra basarabească“, care a luat în scurt timp un mare avânt prin membrii localnici, după ce mai înainte au dat greș toate

încercările altor asociații similare de a organiza culturale-
licește satele Basarabiei. Tot după unire s'a înființat și un
despărțământ, o regională dobrogeană a „Astrei“.

Cu prilejul jubileul lui Avram Iancu, *Astra* a orga-
nizat marile serbări dela Câmpeni și Vidra, în prezența
președintelui ei de onoare, Regele întregitor de neam Fer-
dinand I. A înființat muzeul „Unirii“ la Alba-Iulia și muzeul
Avram Iancu în casele Cratului Munților.

În libertate, „Astra“ a început să respire larg, să treacă
la acțiuni de linii mari, așa cum se și cuvenea în noule
împrejurări.

În 1930 a convocat și a condus marele *Congres cul-
tural* din Sibiu, la care au participat toate societățile cul-
turale din România, sesizată de o mare problemă arză-
toare și azi: Colaborarea și armonizarea activității acestor
societăți pe temeiul repartizării muncii și a câmpului de
activitate pentru fiecare.

Continuând din an în an, cu puteri sporite, activitatea
sa culturală, folosindu-se de mijloacele din trecut, „Astra“
nu a încetat să pipăie nevoile actuale cele mai arzătoare
ale satelor și orașelor. Și ce a izbit, după război, mai
întâi atențiunea sa?

Sănătatea primejdii a poporului întors după patru
ani de pe fronturi. Deceea grije a „Astrei“ pentru sănă-
tatea nației a îmbrăcat acum forma unui imperativ de con-
servare națională a Statului român printr'un popor român
sănătos. Astgurarea viitorului României mari atârână în primul
rând de vitalitatea biologică a poporului. De aceea, ani
de-a-rândul, după unire, *Astra* prin Secția sa medicală și
biopolitică a deschis o adevărată cruciadă împotriva bo-
lilor molipsitoare, încât la un moment dat unit se temeau
ca „Astra“ să nu se schimbe într'o instituție medicală. Dar
era și mai este încă, tocmai activitatea de care are mai
mare nevoie poporul întors din molimele războiului. „Astra“
a făcut consultații pe teren, în echipe de medici a stat săp-
tămâni întregi în mijlocul poporului, a examinat multe mi-
li de bolnavi și le-a dat primele îngrijiri.

Tot sub raportul *sănătății naționale*, pentru creșterea
unor generații viguroase, „Astra“ a organizat subsecția de

Educație care ne-a dat admirabila *organizare a tinerimii dela sate* în „Șoimii Carpaților“. Pentru aceasta educație e aproape terminat la Cluj cel mai modern Stadion. Această organizare are ca deviză: *Suflet sănătos în trup sănătos* și nu e a se confunda cu alte organizații pur sportive. „Șoimii“ au coruri, dau reprezentații teatrale etc.

În anul de după război, „Astra“ a adus pentru întâia oară să se producă la oraș, *corurile și echipele teatrale sătești*.

Tot după unire „Astra“ a schimbat cadrul descinderilor intelectualilor la sate, *plasând acum conferințele de obicei în cadrul unui festival cultural*, a însoțirii ei de *proiecțiuni*, a *impărțirii* de altoi, a *consultațiilor* pe teren, a *vizitelor locuințelor țărănești* sub raport igienic; a ajutat la ridicarea *caselor culturale*, a *sporit* și a *îmbogățit bibliotecile populare*, a răspândit cartea bună, prin Secretariatul Secțiilor, a colaborat continuu la *presa populară*, cu articole de îndrumări în diferite ramuri ale vieții. A îmbogățit *muzeul și Biblioteca centrală*, a continuat tipărirea rev. „*Transilvania*“, „*Biblioteca pentru intelectuali*“, „*Biblioteca populară*“, a editat diferite lucrări de popularizare a științei în biblioteca *singuraticilor Secțiuni*.

Pornind dela nevoile actualității, „Astra“ a sporit în anul din urmă publicațiile sale cu „*Buletinul eugenic și biopolitic*“, cu marea revistă publicată în limba franceză „*Revue de Transylvanie*“ în care se combat științifice argumentele revizionismului maghiar; a ajutat la editarea revistei de cultură generală „*Gând românesc*“.

În aceeași vreme „Astra“, a utilizat mereu și toate mijloacele de culturalizare dinainte de război, *înzecind și însutind conferințele populare și pentru intelectuali*, etc.

Conducerea centrală a ținut un *contact tot mai strâns cu despărțămintele*, cei din urmă doi președinți vizitându-le pe toate, înafară de alți membrii ai comitetului central.

Se dă *despărțămintelor un program de lucru tot mai bine elaborat, mai sistematizat, cu directive unice cu o ideologie proprie biopolitică*.

În acest scop „*Transilvania*“ și-a schimbat cuprinsul, ca de-atâtea ori în viața „*Astrei*“; *azi publică material*

de tehnică culturală, material unitar pentru conferințe, îndrumări etc.

Intre principalele preocupări și realizări ale ultimilor ani din vleața „Astrei” jubilitare, mai trebuie să pomnīm următoarele:

Prin Secțiile sale științifice-literare a luat parte activă la alcătuirea și discutarea proiectului de lege pentru organizarea culturală; a ținut cursuri serale pentru meseriași și industriași, a inițiat cercetări științifice asupra unor probleme de mare importanță pentru românism, cum sunt: depopularizarea Banatului, cercetarea originii populației din Secuime și elaborarea unui program de muncă în regiunea secuizată, program care să angajeze Stat, autorități locale, partide politice, Bisericile naționale și inițiativa particulară reprezentată, prin „Astra”. Tot în ultimii ani, conducerea a înțeles să revină la cultul trecutului în clasa tinerimii, luând inițiativa adunării materialului care privește acest trecut și evocând figurile luptătorilor de altădată.

Se sdrăduște aceeași conducere de a se putea înființa o regională a Astrei propriu Banatului, în primul rând pentru combaterea depopulării lui.

Tot o realizare a Astrei din ultimii ani sunt Școlile fărănești, cari în 1936 s’au organizat peste 30 de bărbați și două de femei.

Din simpla înșirare a celor de mai sus oricine se poate convinge cât de fără temei au fost acuzele ce s’au ridicat uneori împotriva „Astrei” pe motivul că „stagnează”, că nu muncește, — acuze pornite ehtar din rândurile intelectualilor cari după unire nu i-au mai dat „Astrei” nici un concurs nici moral, nici material.

Ce vrea să fie Astra în viitor?

Din cele înșirate mai sus e limpede că „Asociațiunea transilvană pentru literatura și cultura poporului român” are programul de muncă bine stabilit pentru viitor, prin însăși inițiativele luate în ultimii zece ani mai ales și care formează și programul de muncă al prezentului: *Directiva biopolitică în educarea maselor; Grija mare de sănătatea trupească și sufletească a poporului*, cu sfaturi și îndrumări

igienice; înființarea pretutindeni a organizației „Șoimii Carpaților”, cu corurile și trupele lor teatrale; Continuarea și intensificarea Școlilor țărănești; înzestrarea caselor culturale și umplerea lor cu festivaluri făcute de elementele locale, sau din satul vecin; Înmulțirea și augmentarea bibliotecilor populare, utilizarea mijloacelor de culturalizare din trecut; Continuarea și sporirea actualelor publicații ale „Astrei” și ale „Secțiilor” ei, o prelucrare și o nouă ediție a „Enciclopediei române”, cercetări monografice, ca la Măguri, în diferite regiuni ale Ardealului și Banatului și publicarea materialului adunat; adunarea și păstrarea printr’un film sonor a cântecelor și melodiilor de dans popular ce se pierd mereu; o mare propagandă pentru păstrarea și încetățenirea pretutindeni a portului național; adunarea materialului istoric documentar care se pierde; continuarea școlii țărănești dela oraș la sat prin înființarea unei însoțiri economice locale; problema Banatului și a Secuimii; cursuri și șezători pentru meseriașii și industriașii români, pentru țărani rupși din mediul sătesc și stabiliți la oraș; echipe de teatru și coruri țărănești, cel puțin la 3-4 sate unul; sprijinirea cu mai mari mijloace materiale a despărțimintelor dela graniță etc.

Cu un cuvânt: continuarea și amplificarea programului de azi, schițat în capitolul anterior.

Și, mai presus de toate: refacerea solidarității naționale printr’o conștiință românească atât de vie, încât în cadrele „Astrei” să se poată aduna din nou toată suflarea românească așa de divizată azi de luptele politice de partid.

Dacă „Astrei” nu l-ar reuși în viitorul apropiat decât să refacă aceasta solidaritate românească, să trezească simțul răspunderii, al respectării autorității, al disciplinei și încă ar merita din plin sprijinul întregii societăți românești.

La respectabila-i vârstă de 75 ani, ea e azi mai viitoareasă ca ori și când. Numai mijloacele materiale îi lipsesc. Neamul românesc din Ardeal și Banat își va face o datorie de onoare să-i dea aceste mijloace cu prilejul praznicului „Astrei”.

Infăptuirile actuale ale „Asociațiunii“

„Astra“ la o răspântie. Activitatea ei actuală: a) despărțămintele „Astrei“; b) bibliotecile; c) conferințele; d) alte metode de educare a masselor; e) „Șoimii Carpaților“; f) Școalele țărănești. Un Apel către Românii de pretutindeni

de **Al. Dima.**

Puține și mai ales puțin statornice sunt așezămintele de cultură pe care acest vitregit neam a avut răgazul să le ctitorească de-a-lungul neliniștitei sale istorii. Dacă manifestări sporadice începând încă din veacul al XV-lea nu au lipsit, dacă figuri de relief european au apărut ca o dovadă a însușirilor rasei noastre încă din secolul al XVIII-lea, o activitate culturală mai solid organizată, mai neîntrerupt susținută, cu efecte mai răsunătoare în colectivitate, cuprinzând în sfera ei de influență un număr mai mare de conștiințe românești, nu s'a produs decât în veacul trecut ca un înalt și ales semn al redeșteptării noastre naționale. Ardealul care prin Școala latină, a dat cel dintâi semn de scuturare din somnolența de veacuri, îndrumând pe Românii de pretutindeni spre cunoașterea propriei lor origini și a tezaurului de însușiri ce zăceau învăluite în ceața istoriei, a ctitorii de asemeni în secolul trecut — la 1861 — un așezământ de cultură ce a știut să adăpostească — precum un baldachin al bunei înțelegeri și al muncii românești — toate conștiințele naționale dornice de a contribui cu fărâma lor de lumină la marele foc al deșteptării neamului. S'a întemeiat — în acest fel — „Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român“ — „Astra“ — ca o strajă neclintită a sufletului nostru strămoșesc și a minunatului său viitor. Ca un lanț neîntrerupt, generațiile de cărturari, în același gând cu poporul lor, au însemnat tot atâtea valuri de apărători ai patrimoniului național față de asalturile repetate ale străinilor cotropitori. Luptă culturală, dar mai ales luptă națională, iată bătălia pe care a desfășurat-o cu frumoasă izbândă „Astra“, în trecut.

Când după războiu, idealul național s'a împlinit mândru și pe deplin meritat, „Asociațiunea“ fericită de contribuția pe care a dăruit-o realizării lui, a găsit — împotriva celor ce socoteau că nu mai are nici un rost în viața României întregite — că de atunci un câmp de activitate nou, de nimeni lucrat, dornice de a fi fructificat i se deschide înainte. Cu o nedesmințită capacitate de entuziasm, care venea de undeva din adâncuri, din ființa milenară a acestui neam

mistuit de energii nefolosite, „Astra“ și-a reluat activitatea în cadrele noului stat românesc, cu idealuri și metode ce au fost adoptate noului spirit al vremurilor. Tradiționalistă și progresistă în același timp, „Asociațiunea“ noastră și-a dovedit încă odată vitalitatea și încrederea în viitorul țelurilor ei.

Vechea societate de cultură vrea să aducă însă astăzi o și mai efectivă contribuție la opera de consolidare și înălțare a neamului. Bărbații ce o conduc — oameni de știință care cunosc realitățile și mijloacele de promovare a lor — își dau seama că neîntrecuta capacitate de entuziasm, dorința fierbinte de a activa neîntrerupt a membrilor „Astrel“, e un tezaur care trebuie valorificat și utilizat potrivit cerințelor actuale ale neamului. Conștientă de multiplele probleme ce-i stau în față, de marile nevoi ale momentului, „Astra“ deși nesprrijinită de nimeni, nu poate abdica nici de data aceasta — dela îndatoririle ei. Incredătoare în sprijinul neamului pentru care ea se jertfește, a hotărât să îndrepte un călduros apel către Români din cadrele și dinafara ei, spre a-și putea urma cu același entuziasm munca ei idealistă. Și spre a arăta tuturor, puterile de care dispune, scriitorul acestor rânduri își va îngădui să înșire aci pe scurt toate înfăptuirile mai de seamă ale „Asociațiunii“ din ultimul timp, din ultimii trei ani, pentru ca cetitorul să întrezărească, dincolo de pânza realizărilor ce s'au putut țese din firele săracelor mijloace care ne-au stat la îndemână până acum, bogatele înfăptuiri ale viitorului clădit cu sprijinul oamenilor inimoși și iubitori de neam.

Înfățișăm dar — în cele ce urmează — un succint, dar esențial tablou al vleiți „Astrel“ din ultimii ani, documentând afirmațiile noastre cu cifre care vorbesc mai puternic decât toate frazele inspirat compuse.

Despărțămintele „Astrei“.

„Asociațiunea“ a avut în ultima vreme tendința cea mai hotărâtă de a nu se pierde în formalism birocratic, ci de a trăi viu în celulele ei periferice care sunt despărțămintele județene, de plasă și cercurile culturale. Comitetul central, ca organ director, a supravegheat cu atenție și emoție manifestările despărțămintelor și nu odată și-a însușit sugestiile lor. Școala țărănească de pildă pe care înțelepciunea dr.-ului V. Ilea, președintele desp. Maramureș a înființat-o, a fost îmbrățișată cu bucurie de comitetul central, care i-a organizat apoi generalizarea în multe alte despărțăminte.

„Astra“ număra — în ultimii trei ani — între 140—152 despărțăminte central județene și de plasă.

În 1932/33 au fost 147, în 1933/34: 148, în 1934/35: 152; o menținere a despărțămintelor vechi și o ușoară creștere a numărului lor, arată statornicia tradiției „Astei“ și credința cadrelor ei.

În cuprinsul acestor despărțăminte, viața pulsează, firește, cu același grad de intensitate. Foarte anemică pe alocuri, activitatea culturală e dimpotrivă extrem de vie în altele. Totul depinde, firește de conducători, al căror temperament, a căror energie în învingerea obstacolelor e hotărâtoare.

Viața „Asociațiilor“ se concentrează — după cum ne arată rapoartele generale — mai ales în despărțămintele județene ale *Brașovului*, *Clujului*, *Maramureșului*, *Mureșului* în frunte cu desp. de plasă al *Reghinului* și *Sibiului*, în care o fericită întâlnire a unor oameni destoinici cu posibilități materiale deosebite, prilejuește o desfășurare de forțe mai amplă. Alături de ele, despărțămintele *Carașului*, *Ciucului*, *Făgărașului*, *Târnava Mare*, *Târnava Mică*, *Trei Scaune* își dau contribuția lor binefăcătoare. În marginea unor puteri materiale mai reduse, celelalte despărțăminte activează și ele pe cât le stă în putință, în așteptarea sprinzelului nostru, al tuturor.

Despărțământul Brașovului a cunoscut din 1932 și până astăzi o continuă ascensiune. Cu o bibliotecă centrală care în 1932/33 a avut 7308 cititori, iar în 1933/34: 11,246 cititori, cu bibliotecile lui pe sate, cu corurile care le colindă, cu numeroasele inițiative prin care și dovedește spiritul cel animă — construire de case naționale (la Vlădeni și Crișbav), adunare de fonduri pentru monumentul lui Andrei Mureșianu, un Muzeu regional al „Țării Bârsei“, organizarea teatrului pentru copii, Școlile țărănești în sfârșit — merită toată atențiunea și recunoștința noastră.

Despărțământul Clujului prin situarea lui în jurul universității era menit să devină un centru de propagandă culturală și de experimentare a metodelor culturalizării spre a da apoi îndrumări și altor despărțăminte. Aci s'a creat de aceea noua instituție a „Șoimilor Carpaților“ de sub conducerea dlui prof. *Dr. Iuliu Hațiegan*, aci s'a dat o mare aplicație metodei activiste în activitate culturală prin cointeressarea directă a țăranilor transformați în factori activi ai programelor de festivități și teatru, organizați în unități de „Șoimi“, pregătiți în școli țărănești, puși să contribuie efectiv la construirea de Case culturale. Alături de această sistematică educare a țăranimii, desp. Clu-

țului a știut să-și apropie tineretul intelectual și mai ales gruparea „*Gând Românesc*“, care a desfășurat o remarcabilă activitate de studiere a problemelor ardelenesti culminând după câteva cicluri de conferințe în monografia comunetă *Măguri*.

Despărțământul Maramureșului este de asemenea un focar de propagandă și inițiativă. Ii revine în primul rând meritul organizării celor *dintâi școale țărănești*, pe care le-a inițiat și urmărit cu o atenție ce a produs de curând acel *Congres* al școalelor țărănești din Maramureș, un prim popas de cercetare al căilor umblate și de scrutare a viitorului. O sumă de alte realizări se adaugă. Activa supraveghere a cercurilor culturale — în 23 din ele s'au înființat biblioteci cu 4000 volume, — foata populară „*Astra*“, continua sporire a numărului de membri — în 1933/34 erau 660 — teatru de diletanți, coruri cu o bogată activitate, funcționarea secției sportive — iată unele din realizările acestui harnic despărțământ.

Despărțământul Mureșului, organizatorul frumoasei Adunări generale din 1934 care are și greaua sarcină a problemei Românilor maghiarizați, se impune și prin excepționala activitate a desp. de plasă al *Reghinului* unde *Dr. Eugen Nicoară* nu este numai un înțelept conducător, ci și un generos dăruitor din bunul lui propriu. Cel mai mare număr de prelegeri populare ținute în vre-un despărțământ de plasă — 153 în 1932/33, 377 în 1933/34 — act s'au desvoltat. Din 50 de comune ale desp., 48 au biblioteci populare cu un total de 30.256 cărți. Sunt 10.842 cititori, cel mai mare număr atins de despărțămintele noastre de plasă. O casă culturală la *Idicel-Pădure*, trei monumente pentru eroi în trei comune, o farmacie școlară în *Râpa de sus*, cursuri de pomicultură, școale țărănești, cercuri culturale regionale — grupări de 2—3 cercuri spre a încheia și stimula activitatea fiecăruia — înălțare de troițe — sunt numai o seamă din înfăptuirile minunate ale desp. din *Reghin*.

Despărțământul Sibiului desvoltă la rândul-i o mișcare culturală demnă de cele mai vii elogii. În oraș, organizează conferințe pentru intelectuali, în cadrele armatei, o „*Universitate populară*“ ce funcționează în ultimii ani regulat, o secție de „*Șoimi ai Carpaților*“. Pe sate, secția medicală lucrează cu febrilitate. S'au făcut vaste anchete sanitare sub conducerea înțeleaptă a inspect. sanitar *Dr. I. Stoichiția*, examinându-se până în 1935 nu mai puțin de 30.000 persoane. Anul trecut s'au pus bazele unui *dispensar* la *Boița*. Secția economică a desp. nu e mai prejos. Se pregătise fișe economice. În 1933/34 s'au plantat 7 grădini

de pomi în comune. Se țin cursuri de pomicultură, apicultură și gospodărie. Desp. avea 94 de biblioteci în comune cu 16.162 de cărți în 1933/34. Numărul conferințelor ținute a crescut mereu: în 1932/33 erau 733, în 1933/34: 925, în 1934/35: 1169. În 1932/33 erau de asemeni 24 coruri în 24 comune.

Bibliotecile „Astrei“.

Datorită „Asociațiunii“, Ardealul și celelalte ținuturi sunt împânzite azi de biblioteci. O statistică va fi aci mai vorbitoare decât orice amplificări stilistice.

În 1932/33, „Astra“ a avut 977 biblioteci cu un număr de 73.500 cărți în afara bibliotecii centrale dela Sibiu care numără azi 62.250 cărți. În 1933/34 numărul bibliotecilor a crescut la 1034 cu 94.459 volume, iar în 1934/35 la 1242 biblioteci. Dacă ținem seamă apoi de faptul că despărțământul central județean supraveghează viața acestor biblioteci, neîngăduind să fie numai o colecție moartă de mobilier, putem bănui ce forță de culturalizare svăenește aci.

Conferințele „Astrei“.

Vechiul procedeu al prelegerilor populare, cu toate insuficiențele lui constatate, se împărtășește încă de o vie preferință din partea intelectualilor. Cu o eficacitate mai redusă, el nu va putea fi totuși înlăturat însemnând în multe cazuri — un admirabil instrument de propagandă. Datele statistice ce vom înșira de îndată, arată un ade-vărat triumf continuu al conferințelor „Astrei“.

În 1931/32 s'a ținut pe întinsul teritoriu în care activează „Asociațiunea“, 1493 conferințe, în 1932/33: 2163, în 1933/34: 2794, în 1934/35: 4042 conferințe. În patru ani deci, numărul s'a împărțit aproape, ceea ce desvăluie un minunat entuziasm cultural. Domeniile din care s'au ales conferințele, au următoarea ordine: *Istoria națională, Religia, Economia, Igiena* ș. a. Naționalismul „Astrei“ se desvăluie astfel încă odată.

Alte metode de educație a masselor.

Nu vom putea înșira aci toate instituțiile ca de pildă *Muzeul central al „Asociațiunii“* din Sibiu, *Internatul de fete* ș. a. prin care „Astra“ contribuie la opera de cultivare a sufletului românesc. De asemeni despre publicațiile noastre — revistele: „*Transilvania*“, „*Revue de Transylvanie*“, „*Gând*

Românesc", „Biblioteca populară“ care din 1932 și până azi s'a mai îmbogățit cu încă 28 de numere — ca și despre inițiativele diferitelor despărțăminte care se întrec în a cinste prin monumente, troițe și plăci comemorative, marile figuri ale trecutului național, — nu vom avea spațiul îndestulător în cadrul acestui număr al buletinului nostru, spre a le descrie și prețul după merit. Vom poposi în schimb în marginea a două instituții de seamă, care alcătuiesc de fapt, încununarea operii din ultimul timp al „Astrei“. E vorba anume de „Șoimii Carpaților“ și mai ales de „Școalele țărănești“.

„Șoimii Carpaților“.

Instituția cu acest nume s'a înființat în mod oficial la 1 Decembrie 1929 și a însemnat una din cele mai serioase încercări de educare a tineretului dela vârsta fragedă la deplină lui maturitate. Sub conducerea dlui prof. *Dr. Iuliu Hațiegan*, „Șoimii Carpaților“ și-au însușit un program de educație integrală, fizică și sufletească, națională și morală. Un principiu de metodă dela început preconizat a fost stimularea psihofizică a țărănimii, către care s'a îndreptat stăruitor propaganda noii instituții. În 1932/33 au activat la Cluj — în oraș numai — 250 Șoimane și Șoimi și s'au înființat la sate: 11 unități în județul Cluj. La Sighet, Sibiu, Brașov s'a încercat și s'au realizat de asemenea secțiuni. În anul următor, în județul Cluj au fost 25 de organizațiuni având fiecare între 40—300 membri. În cadrul lor, s'au ținut 2—3 ședințe săptămânale cu conferințe, coruri, gimnastică. În fiecare lună s'a oferit mulțimii un festival.

Manifestările „Șoimilor“ au fost totdeauna viu prețuite cu prilejul diferitelor lor deplasări la Adunarea generală din Tg.-Mureș, la Cluj, la București și în alte părți.

Școala țărănească.

Ca o culme a întregii sale activități din ultima vreme, „Astra“ are însă binecuvântate motive a prezenta crearea școalelor ei țărănești. Despărțământul din Maramureș a experimentat mai întâi instituția. Președintele „Asociațiunii“ — dl prof. *Dr. Iuliu Moldovan* — a apreciat de îndată valoarea noii metode și în ședința din 2 Decembrie 1933 a Comitetului central s'a hotărât generalizarea în cât mai multe despărțăminte a școalelor țărănești. Un viu entuziasm a domnit dela început în jurul ideii. Președintele „Astrei“ a vizitat personal o serie întreagă de despărțăminte propagând-o și sprijinind realizările ei.

Numai după doi ani de funcționare, școala țărănească s'a înrădăcinat atât de adânc în sufletul „Astrei“ încât a devenit un instrument de educație indispensabil.

Succesul ei se datorește de sigur concepției din care izvorăște. Școala țărănească a „Astrei“ e în primul rând o punte de temelnică legătură între țărani și cărturari. Propaganda incidentală și intermitentă la sate se înlocuiește — în cadrul școalei țărănești — printr'un contact mai îndelungat și mai viu al intelectualilor — profesori cu elevii țărani. Aceștia din urmă se simt legați de „Asociațiune“ toată viața lor și sunt în satele în care se duc, adevărați pioneri ai „Astrei“. Concepută ca o școală de educație integrală și armonică, în care nu se tinde nici către o profesionalizare absolută, nici către o intelectualizare unilaterală, în care se dau elevilor-țărani cunoștințele practice necesare muncii efective pe care o desfășoară în satele lor ca și cele privind cultivarea lor națională și etică, noua instituție a putut entuziasma atât pe intelectuali cât și pe țărani. Firește un astfel de important așezământ, nu se crează dintru început desăvârșit. Încetul cu încetul, el se perfecționează însă și suntem siguri că după o seamă de ani, școala țărănească va deveni un ideal instrument de educare atingându-și țelul pentru care a fost întemeiată.

Cum spuneam, școlile țărănești ale „Astrei“, s'au bucurat de încrederea multor despărțăminte ale ei. Roadele activității pe acest teren le socotim — cu drept cuvânt — mulțumitoare.

În 1934, „Asociațiunea“ a organizat nu mai puțin de 11 școli țărănești cu un număr de 14—51 elevi-țărani, fiecare.

<i>Blaj</i>	„	23	elevi
<i>Brașov</i>	„	51	„
<i>Cluj</i>	„	40	„
<i>Făgăraș</i>	„	18	„
<i>Salonta</i>	„	40	„
<i>Satu Mare</i>	„	29	„
<i>Sighet</i>	„	24	„
<i>Sighișoara</i>	„	24	„
<i>Tg.-Mureș</i>	„	42	„
<i>Turda</i>	„	31	„
<i>Zălău</i>	„	14	„

Total: 11 școli cu 336 elevi-țărani.

În anul imediat următor — în 1935 — numărul școlilor și elevilor a crescut simțitor. Iată de asemenea noul tablou:

Aiud	cu 30 elevi
Alba-lulia	" 25 "
Beiuș	" 31 "
Brașov	" 22 "
Carei	" 24 "
Ciuc	" 19 "
Diciosânmărtin	" 30 "
Făgăraș	" 14 "
Gherla	" 18 femei
Gherla	" 31 bărbați
Gheorgheni	" 14 "
I. G. Duca	" 30 "
Jiu (Petroșani)	" 30 "
Maramureș	" 29 "
Ocland	" 21 "
Oravița	" 27 "
Reghin	" 50 "
Reghin	" 40 femei
Salonta	" 30 bărbați
Săvârșin	" 22 "
Sibiu	" 19 "
Sf. Gheorghe	" ? "
Turda	" 34 "
Ugocea	" ? "

Un total de 25 școli țărănești cu aproximativ (lipsind datele dela 2 școli) 518 elevi-țărani.

Până acum „Astra“ a organizat deci — în cel doi ani de vreață ai școlilor țărănești, — 36 școli cu 854 elevi țărani. Este fără îndoială o *înfăptuire* care în istoria „Asociațiunii“ și a operei de educare a masselor va rămâne ca un moment înălțător.

* * *

Realizările ce am înfățișat mai sus, dovedesc — fără îndoială — că ultimii ani ai „Astrei“ au fost departe de a însemna un declin al vechit societăți de cultură. Dimpotrivă chiar. Datele ce am prezentat, sunt o mărturie limpede a unei ascensiuni de care putem fi mândri.

Conștiința conducătorilor „Asociațiunii“ în frunte cu Președintele ei, nu poate fi însă liniștită cu aceste realizări numai. Nenumărate și grave probleme sunt încă de rezolvat. Un viitor de trist materialism și de anarhic individualism pustiește astăzi sufletul național. Credința strămoșească, patrimoniul etnic, familia slăbesc, amenință să se surpe. Indatoririle față de trecut și viitor par a fi tot mai mult uitate. Tradițiunile naționale pălesc. În Secuime, mii de su-

flete tânjesc de dorul revenirii la matca românească, iar în Banat se stinge pe încetul o falnică populație națională.

O solidarizare a tuturor conștiințelor românești în jurul unui steag unic, în jurul „Asociațiunii”, a devenit astfel un act de imperioasă și imediată necesitate.

Spre a face față acestor grele probleme, „Astra” nu posedă astăzi decât tradiționalul capital al entuziasmului ei apostolic. Sângerând de durere că nu poate alina calvarul suferințelor naționale, în cel de al 75-lea an al vieții ei, „Astra” se îndreaptă cu încredere către sprijinitorii ei de toldeauna, către bunii Români, făcând un emoționant Apel la sentimentele lor patriotice.

În săptămâna dintre 1 Iunie (a doua zi de Rusali) și 7 Iunie, Comitetul central a hotărât ca în toate despărțămintele și cercurile culturale să se organizeze serbări în care să se expună publicului trecutul „Astrei”, realizările ei actuale și programul de viitor, menținându-se solidaritatea în domeniul cultural.

O bună organizare a acestei acțiuni înseamnă concomitent succesul ei. De aceea conducătorii despărțămintelor și cercurilor culturale sunt stăruiților rugați a se ocupa cu multă atențiune de pregătirea izbănzii Apelului nostru, după indicațiile circulării dela 28 Martie e.

Comitetul central nădăjduște că și de data aceasta, chemarea îngrijorată a „Asociațiunii” va găsi un puternic ecou în sufletele Românilor de pretutindeni. La o răspântie a vieții ei, care e — în același timp — și o răspântie a întregului neam, chemarea „Astrei” nu va răsună în pustiu.

Scoalele țărănești ale „Astrei” în 1936

de **Al. D.**

Au început să sosească primele rapoarte privind activitatea din acest an a școlilor țărănești. Un entuziasm stăruiților freamătă în despărțămintele noastre, dovedind încă odată cât de adecvată vremit a fost realizarea acestei noi metode de propagandă culturală.

Despărțământul Bistrița de sub președinția harnică a dlui *Ion Pavel*, fost inspector școlar, a organizat o școală țărănească în orașul Bistrița între 3 și 22 Februarie e.

Directorul de studii — dl *prof. Ion Partene* — a avut sprijinul următorilor profesori ai școlii: preoții *Pompei Oniga* și *V. Tătaru* pentru *Religie*, *Dr. V. Bilț* și *Dr. L. Bârsan* pentru *Igienă*, dl *I. Partenie* — dir. liceului „*Odobescu*“ — și dl *Ion Pavel* pentru *Istorie*, dl ing. *D. Ionescu* pentru *Agricultură*, dl ing. *A. Mitrofan* pentru *Zootehnie*, dl *prof. Victor Pop* pentru *Horticultură*, dl inv. *V. Șuteu* pentru *Apicultură*, dl *Dr. F. Henning* pentru *Medicină veterinară*, dl *Gh. Rusu* pentru *Cooperafie*, dl *I. Feldrihan* pentru *Aritmetică*, dl *Gh. Dihoiu* pentru *Geometrie*, dl *Dr. A. Popa*

Școala țărănească din Bistrița.

pentru *Contabilitate*, dl *Fr. Reindl* pentru *Geografie*, dl *I. Șuteu* pentru *Geografia continentelor*, dl *Șt. Lupu* pentru *Lit. română*, dl *A. Olinic* pentru *Compunere și ortografie*, dl mator *O. Minea*: *Educația fizică*, dl *Dr. Th. Fenezan*: *Legislatura*, dl *Gh. Mateiu*: „*Estetica*“, dl *L. Bucur*: *Cor și jocuri naționale* (un total de 135 ore predate de către 23 tineri). Au asistat la cursuri 28 tineri țărani. Au sprijinit înființarea școlii cu subvenții sau ajutoare în materiale Comitetul central al „*Astrei*“, Regiunea silvică, Banca Cen-

trală, Banca Națională, Cercul de recrutare, Primăria și dl Gh. Mateiu, tipograf.

Despărțământul Caraș, prezidat de dl prof. *Ilie Rusmir*, și-a organizat și în acest an — o bine întocmită școală țărănească, ce a funcționat începând dela 2 Februarie c. cu un număr de 25 elevi. Cu ajutorul Comitetului central al „Astrel”, cu cel al Soc. U. D. R. și cu cel al Camerei Agricole, s'a putut înjgheba școala având următoarele cursuri și profesori: *Botanica* cu dl prof. *Ilie Rusmir*, *Zootehnie* cu dnii *Dr. A. Perian* și *Dr. Meedt*, *Agricultura*

Conferențiarilor și elevii dela școala țărănească din Ocland (Oodorheiul).

cu dnii ing. *Trăilă* și *I. Retezan*, *Fizico-Chimia* cu dl prof. *Al. Damian*, *Apicultura* cu dl prof. *Atanasiu*, *Albina*, *Studiul Cooperăției*, *Educație națională și creștinească* cu dl prof. *M. Novac*, *Istorie* cu dl prof. *I. Buzea*, *Aritmetică practică* cu dl prof. *Milea*, *Economie politică* cu dl ing. *Mălăescu*, *Cod penal* cu dl *Dr. Traian Mica*, *Cod civil* cu dl *Tr. Mica*, *Igiena* cu dl *Dr. Gh. Runcean*, *Muzica* cu dl prof. *N. Lighazan*, *Ora săteanului* cu dl ing. *Cinghița Cornel*, prof. *Ilie Rusmir*, *Teodor Moga* și *Caius Urdea*.

O deosebită însemnătate prezintă faptul participării la cursuri a 5 țărani din *Jugoslavia* din com. *Straja*, *Grebenaf*

și *Vlaicovăj*, trimiși de harnicul preot *Fiștea*. Profesorul de muzică s'a ocupat în special cu ei, predându-le cunoștințe necesare spre a fi buni dirijori de cor sau fanfară. La plecare li s'a predat câte o bibliotecă spre a o dăruț Reuniunii de cântări din satul lor. E o inițiativă pe care desp. Caraș n'ar mai trebui s'o părăsească de-acum înainte.

Despărțământul de plasă *Oeland (Odorhelu)* de sub președinția dlui *Dr. Cionca Macedon*, a deschis cursurile școlii țărănești la 26 Ianuarie c. ținând până la 16 Fe-

Elevele școlii țărănești din Reghin.

bruarie. Au participat în mod regulat 23 țărani, iar 7 au venit la cursuri mai mult seara. Obiectele și conferențiarii: *Religia* cu păr. *P. Suciu* și păr. *Sorin Popa*, *L. română* cu dl *Mureșan Iuliu*, *Agricultura*: dl *Aurel Rusu*, *Chestiuni administrative*: conf. dl *Dr. Cioca M.*, *Legile țării*: conf. dl *George Cristea*, *Istoria țării*: dl *Mureșan Iuliu*, *Geografia țării*: dl *Mureșan Iuliu*, *Silvicultura*: dl *Comșa Nic.*, *Medicina*: dl *Dr. Boieru Iosif*, *Pomicultura, dansuri naționale, cântece naționale*: dna *Andronie Paraschiua*, *Aritmetica, gramatica*: conf. dl *Androne Ioan*, *Cânt bisericesc și educație fizică*: dl *Dâmboiu Ioan*.

Prin munca idealistă a tuturor profesorilor, s'a putut aduce o contribuție însemnată la opera de creștere a conștiinței naționale în sufletul Românilor secuzăți.

La închiderea cursurilor s'a organizat un foarte reușit festival.

Despărțământul de plasă al Reghinului prezidat de omul rar care este dl *Dr. Eugen Nicoară*, a înființat o școală țărănească pentru *bărbați* cu 40 elevi și cu o durată de 3 săptămâni, precum și o alta pentru *femei* cu 46 eleve, în 2 serii. La școala bărbatilor s'au ținut cursuri, demonstrații și lucrări practice, iar femeile s'au instruit mai ales în igienă și gospodărie. Școlile țărănești din Reghin au funcționat cu sprijinul neprecupețit al următorilor intelectuali: *D. Pop, Maloș, Branea, preot, Oprinca, prof. dtr. Boeru, prof. Moldovan, prof. Pinteș, Dr. Ceușeanu, Dr. Harșia, Dr. Piteș, avocați; Dr. Nicoară, Dr. Niculescu, Dr. Lupu, medic; D. Han, agronom, Dr. Cimos, veterinar, D. Hurubeanu, agricultor, Fl. Pop și V. Neteș, învățători.*

George Coșbuc pentru carte și împotriva birocrăției

În numărul trecut am analizat pe G. Coșbuc, propagandistul cultural. Din acelaș minunat volum al lui G. Coșbuc: „Dintr'ale neamului nostru“ (1903) — am dori ca cele două bucăți, cari urmează aici să fie comentate la șezătorile noastre culturale. De sigur tezele sunt duse la extrem în cele descrise, ca să reiasă adevărul cu atât mai bine la iveală — o astfel de pedagogie socială însă nu strică în zilele noastre, dacă dorim să ducem lupta împotriva birocrăției și a neîncrederii celor dela jară.

O frumoasă și sugestivă bucată este intitulată „Groapa din drum“ și este îndreptată *împotriva spiritului birocratic*, cu târăgănelile sale primejdioase pentru progres.

Coșbuc ne descrie cum, ieșind din satul Murga-de-sus, cu trăsura, dis de dimineață și ațipind de oboseală, numai că se deșteaptă cu „spaima 'n oase“. Vizitul dă „niște injurături dumnezeiești“. Ce-a fost? Vizitul răspunde: „E groapa aia, fire-ar...! De patru zile acum își prăpădesc bleștii oameni vitele, fără să iasă din ea“. Era o spărtură în pământ, făcută de un părău umflat de ploaie. Pe drum umblau fărani toată ziua cu carele, iar în groapă putea intra până aproape de genunchi.

A doua zi se duce povestitorul la primarul satului, să-i vorbească. „Adică, domnule, ce pot eu face?“, îl întrebă primarul. „Ce te amesteci în trebile mele? Crezi că merge așa ușor?“

— „Cred. Iai doi-trei oameni și astupă groapa“.

— „De unde să-i iau? Trebuie să le plătești. Cine dă parale? D-ta n'ai idete de legtle țării! Ce, asta crezi că e datoria mea de primar, să astup gropile din drum?“

— „Dăr cine s'o astupe? Ai străjerii satului, plătiți de comună, du-i să lucreze“. Primarul a râs așa de răutăcios, de credeam că s'ar fi spus o prostie.

— „Străjerii mei? Apoi, domnule, nu știi că e cale vînătoare? Când e de reparat drumul ori podul, trebuie să la parte și Murga-de-jos și Todirenii de din sus de noi. Străjerii mei sunt ai mei; să trimeată și cei din Murga-de-jos și cei din Todireni pe ai lor și vom repara. Doar n'o să lucrez eu și pentru alții!”

— „Atunci trimite știre primarilor din cele două sate, să aducă oameni”.

— „Asta-ți! Par'că merge așa. Trebuie să adunăm consiliul comunal și să luăm o decizie. Asta o trimitem celorlalți primari, cari adună și ei consiliul comunal și decid. Apoi, așa, în untre, facem un raport sub-prefectului...”

— „Aoleo! Sub-prefectul face apoi raport prefectului...”

-- „Se înțelege”.

— „Iar prefectul la Minister. Pentru o groapă din drum! Și după șase luni vine dela Minister poruncă la prefect, iar la anul la d-ta! Până atunci nu mai rămâne nici un car întreg, nici bou teafăr în satul d-tale!” am zis eu, teșind”.

Povestitorul nu e leneș, își ia servitorul, și dă o țigară, îi poruncește să lucreze el, să astupe groapa — când acesta se codește și el, fiindcă nu vrea să lucreze pentru „arțăgoșii ăia” — îi promite 5 lei, ca să tragă „un put de chef” și, cu chin, cu vai, o scoate la căpătâi — groapa e umplută.

Acum iscodește pe țaranii, cari trec.

„Ei, necă Tudore, îți place așa?” întreabă pe unul. „Place!” răspunse cu vorba scoasă ca și cu cleștele. „Ce să-mi placă. Mai bine ar fi rămas așa cum a fost. Tot bir și podvadă...”

— „Cum a fost! Dar nu vezi că vă omorâți boii?” — „Eh! Ori mâncați de lupi, ori dați în prăpastie, tot acolo ajungi...”

Dar vârful la toate l-a pus primarul.

— „O ho, domnule! N'o să-ți plătim nici o para chioară, așa să știi. Ai făcut fără autorizația noastră”. — „Ce să-mi plătiți? Pentru groapă?” — „Bine înțeles. Ai de gând să ceri prefectului știu eu câte zeci de lei. Noi știm, nu prefectul”.

— „Dar nici vorbă nu e. N'am să cer nimănui nimic“. — „Ba ai să ceri, că ai spus satului întreg, că dai servitorului cinci lei (pe atunci sumă însemnată), pe care-i vei scoate înzecit dela prefectul. N'o să-i scoți! *Trebue iscălitura noastră, și n'o punem! Autorizația noastră, și n'o dăm! Așa să știi*“. — „Eu am glumit cu servitorul. Cinci lei l-am dat, e drept, dar dela mine. El o fi spus ceva oamenilor! Dar să-mi fii d-ta sănătos! Nici bani, nici iscălitură, nici autorizație n'am să cer dela nimeni. Am cheltuit cinci lei, ai mei, și atât. În loc să-mi mulțumești, uite!“ — „O ho! Bani poți să nu ceri. Te privește. Dar autorizație, e alta. De asta nu scapi. Așa să știi“. — „Ce autorizație?“ — „Autorizație să umpli groapa. *Cine ți-a dat voie s'o umpli? Drumul e lucru obștesc; cum n'ai voie să-l strici, așa n'ai voie să-l repari fără autorizație! Asta e contravenție! Și apoi și alta. Eu am scris sub-prefectului, că e groapă atei și cer să ia măsuri. Da' dacă vine astăzi el, ori o anchetă și nu găsește groapa? Rămân eu minelinos? Rămâne, că am raportat neadevăruri și am indus în eroare autoritățile? Așa să știi!*“

Ne închipuim bucată aceasta citită și comentată în șezătorile culturale — împotriva spiritului retrograd, îmbăcsit, cu șarja atât de îndreptățită și ne putem prea bine închipui că ar putea da prilej la discuții foarte utile.

Altă bucată, *împotriva analfabetismului*, este tot atât de sugestivă.

Cum descrie Coșbuc sbuciumul bătrânului Toma Pădurariu, om trecut de 60 de ani, în a silabisi cartea cu bucoane, pe care pusese mâna din întâmplare? Iată o scenă plastică: „...tot mai tare creștea bănuțala în bietul creștin, că toți câți se laudă că citesc sunt *înțeleși să spule la fel*; că nu spune așa în carte cum spun ei. Și nu îndrăsnia să-și zică nici lui însuși, dar de-ar fi venit cineva să zică: „Moșule, toată cartea e minciună! În carte nu scrie nimic. În carte face niște încârligături, cum îl tate capul pe ăl ce le face, și moftangiii ăștia țin ochii pe ele și se fac că spun ce scrie acolo, spun așa, ce le vine în gând, bunăoară cum a-și face și eu!“ De-ar fi zis așa cineva, moșul ar fi strigat: Amin! Așa zic și eu! — Dar iarăși se

lua de gânduri. Și popa spune minciunt? — Spune el din evanghelle așa cum îl tate capul? Nu scrie nimic în cartea lui? *Cum ar fi vrut să știe citi, să vadă el cu ochii, dacă tot așa ar spune și el cum spune popa!* Cântărețul minte, de asta nu se îndoia Toma. Minte, că e om peștriș la mașe. El spune din cap, ce i-o fi spus popa să spuie. Dar notarul? Cum ține în cap atâtea nume de oameni și atâtea năsdrăvănit câte le spune din bucoavnele lui? Și-apoi e omul stăpânirii. Minte și el, și stăpânirea și toată lumea? — Ei, tot nu! Sunt oameni cinstiți. Dar cum fac ei, că spun toți la fel? Trebuie că e lucru mare scrisoarea! Mare de tot! Așa, mare, dar băieții din școală cum citesc? Il ardea la inimă pe Toma. Și n'a avut astâmpăr. Și-a călcat pe inimă, și într'o bună dimineață a plecat tocmat în inimile dealurilor, la spatele lui Dumnezeu, la cărturarul de-acolo, să vadă ce spune cartea, dar mai ales, dacă are să spuie și el la fel cu ceilalți. — A scos cartea din sân și i-a arătat-o: „A-li-esan-dri-a, po-ves-tea...” Spune așa, acolo? — întrebă moșul Toma, uitându-se drept în vârful degetului pe care-l purta cărturarul pe sub rânduri. — D'apoi vezi bine. la stai! Unde-am rămas? Ulte aici... „Iul A-li-esan-dru-Ma-che-don...” — „Spune acolo Machedon?” zise iarăși Toma și făcea din gură, ca omul, care a mâncat pe reînne-căcioase și se trudește să înghită. Așa spune. Ce? Nu știu eu citi? Ori ce mă tot întreb? Ascultă tu ce-ți spun”. — „Da nu spune așa”, strigă moșul Toma, „nu spune așa! Iml pui capul, că acolo nu scrie nici un Machedon. De unde știi tu că scrie Machedon? „Apoi, mi-au spus mie și alții, că scrie Machedon, dar de unde știu ei? Așa pot și eu să zic: Ulte, aici scrie Altesandru Machedon, și când colo scrie — știu eu ce scrie! Dar nu scrie Altesandru Machedon. Ia, lăsați-mă în pace!” — Și apucându-i cu mână cartea din mână, vru s'o bage în sân. Dar se oprî. A sculpat odată, așa, ca la copil, ca să nu-i deochi, și s'a uitat lung la litere. Apoi, ca un lunatec, a purtat degetul pe sub rânduri, încet încet, ca unul ce silabisează. — „Unde scrie Machedon aici?” zise el într'un târziu. Celalalt, supărat și dârz acum, ca omul, se uită pe sub sprâncene. Apoi își întoarse capul și se uită spre vale. Deodată, ca

învârtit cu mâna, se întoarce, puse degetul pe hârtie și vorbi răstit: — „Unde serie? uite aici!“... și căutând câteva clipe; „Uite, M-a-ma-k-e-che-d-o-n don Machedon. Ei! Pofti să întrebi pe cine-i vrea. Da ce? Nu știu eu citi? Ce mă tot întrebi?“

Ce bine e redată *neîncrederea țăranului și lupta sa suflătoare, până ce ajunge să-și calce pe inimă, să se împace cu dușmanul său, cu cântărețul din strana bisericii, să-l dea chiar cinsturi, ca să poată citi împreună din „Vămile Văzduhului“, din Păscălie, din Gromovnic, din Pildele lui Esop, din Ceasloave, Minee, Psaltire!*

Și limba Ceasloavelor și a Minetelor câștigă tot mai mult teren!

Completare la tabloul ajutoarelor trimise de despărțăminte „Asociațiunii“ basarabenilor înfometaji:

Desp. din Timișoara: 1640 Lei.

*

V. Văleovici, prof. la universitatea din București: *Conferințe ținute la postul de radiodifuziune din București. (Astronomice. Tehnice. Felurite.)**

25 de conferințe, cari vor oferi propagandiștilor noștri culturali zeci și zeci de teme pentru conferințele lor.

Autorul serie în prefață: „Conferințele astronomice conțin, sub o formă lipsită de pretențiunea unei pregătiri speciale, observațiuni și teorii moderne de știința astronomiei și mai ales a cosmogoniei. Cele tehnice sunt cronicile științifice în decurs de un an: invențiuni și cercetări noi în domeniul ingineresc, redade pentru cei ce nu au cultură tehnică. Acestor două categorii le-am alăturat și câteva conferințe cu subiecte felurite, în spe-

ranța că parte din cititori vor găsi și în acestea ceva de notat“.

Cei ce au ascultat la radio București conferințele dlui prof. Văleovici, vor adevăra că ele oferă un bogat material de discuții și o trecere în revistă a o mulțime de invenții nouă, ingenioase.

Nu putem decât să recomandăm cu căldură aceste conferințe ale dlui V. Văleovici.

*

Câți intelectuali, etc. erau membri ai „Asociațiunii“ în anul 1905? La adunarea generală dela Sibiu, 1905, când s'a inaugurat „Muzeul Astei“, a ținut fostul președinte *Iosif Stercașuluțiu*, o vorbire, în care a arătat, cu date statistice, contribuția diferitelor tagme sociale la „Asociațiune“. În 1 Iulie 1905 erau membri ai societății noastre: 334 preoți, 178 advocați și candidați de advocat, 122 proprietari, 91 protopopi, 77 junc-

*) Editura „Cugetarea“, București ID., Str. Mătăsari 28, 50 Lei.

ționari de bancă, 76 profesori, 72 notari comunali, 59 învățători, 56 comune politice, 55 medici, 45 (din 110!) bănci românești, 41 doamne, 37 neguțători, 30 vicari, canonici, asesori consistoriali, 26 funcționari la administrație, 26 consistoriali, 25 privațieri, 22 parohii, 17 meseriași, 17 ofițeri, 16 funcționari de justiție, 13 corporațiuni, 9 silvicultori, 8 redactori și proprietari de ziare, 7 funcționari consistoriali, 6 ingineri, 6 arhierei, 3 notari publici, 2 studenți.

Câți ar trebui să fie în zilele noastre!

*

Președinții despărțimintelor noastre în 1921. Iată o statistică interesantă: *Preoți* au fost: 3 canonici, un asesor consistorial (referent metropolitan), 29 protopopi și 16 preoți; *Cunoscători de legi*: 18 avocați, 3 judecători (foști avocați) și 1 judecător; membri ai *corpului didactic*: 1 profesor universitar, 1 director regional, 6 directori de liceu, 3 profesori, 3 revizori școlari, 1 învățător; din *administrație*: 6 primipretori și 2 pretori; din *alte profesioni*: 1 inginer-inspector general de mine, 1 medic, 1 librar și 1 comerciant.

*

Nr. 1250—1936.

Concurs literar.

Comitetul central al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român „Astra“, a hotărât publicarea unui

Concurs literar.

Prin aceasta sunt invitați scriitorii noștri a ne trimite, până la 1 Iunie

a. c., manuscrisul, scris cîteș, pe cîte o singură pagină, pentru o broșură de a „Bibliotecii populare a Asociațiunii“.

(Biblioteca aceasta, ce are menirea de a oferi cetitorului dela țară, material potrivit pentru mentalitatea sa, a trecut de Nr. 222 și se bucură de o răspândire îmbucurătoare).

Premiul va fi de 2000 (două mii) de Lei.

Materialul cerut va fi intitulat:

„ZILE MARI“

și va da o broșură de *cel mult zece coale de tipar*, formatul bibliotecii, se va compune din *cinci lucrări mai lungi*, în formă de *conferențe populare*, în cari se vor comemora zilele de: 24 Ianuarie, 10 Mai, 8 Iunie, Înălțarea Domnului (Ziua Eroilor) și 1 Decembrie.

Fiecărei conferințe îi va urma un scurt istoric al zilei, apoi cîte 2—3 poezii, potrivite pentru ziua respectivă. Poeziile să fie pentru declamat (eventual originale, dar și de ale altor poeți).

Fiecare material pentru sărbătorire să nu treacă (conferința cu informațiile și cu poeziile) de două coale de tipar.

Materialul poate fi inedit, dar a putut fi tipărit și în ziarele și revistele noastre, înainte de a fi înaintat societății, pe adresa: Asociațiunea „Astra-culturală“, Sibiu, str. Șaguna Nr. 6, (pentru premiul literar).

Din ședința comitetului central, ținută în ziua de 4 Aprilie 1936.

Comitetul central.